

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра психологічної та педагогічної антропології
Психологічна служба

До 300 – річчя з дня народження Г. С. Сковороди

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

**Socio-psychological principles of personality development in the educational
process**

Матеріали доповідей вузівської науково-теоретичної
інтернет-конференції для студентів, аспірантів, викладачів, учителів шкіл,
вихователів

9-10 червня 2022 р.

Харків-2022

Редакційна колегія:

- Дорожко І.І. - голова оргкомітету, завідувач кафедри психологічної та педагогічної антропології, доктор філософських наук, кандидат психологічних наук, професор;
- Малихіна О.Є. - відповідальний секретар оргкомітету, доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології, кандидат психологічних наук;
- Жванія Т.В. - доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук, заступник декана факультету психології і соціології.

С 69 Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі: Матеріали вуз. наук.-теорет. інтерн.-конф., 9-10 червня 2022 р., Харків / Харк. нац. пед. ун-т; за ред. І. Дорожко, О. Малихіної, С. Микитюка, Ю. Ходикіної (електронне видання). Харків: ХНПУ, 2022. 97 с.

Затверджено

**Редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 6 від 15.06.2022 р.)**

Збірка включає матеріали аспірантів, студентів, учителів шкіл, викладачів, які подано до участі у вузівській науково-теоретичній інтернет-конференції 9-10 червня 2022 р. Матеріали рекомендовано до друку: редакційно-видавничою радою (протокол № 6 від 15.06.2022) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

The collection includes report materials of postgraduates, students, school teachers and lecturers, which were given to participate in university scientific and theoretical internet-conference 9-10 June 2022.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2022

ЗМІСТ

Вступне слово. Довженко О. ЖИТТЯ В НОВИХ РЕАЛІЯХ.....	6
Абаньшина С. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДІЇ.....	8
Аксьонова Г. ПОНЯТТЯ АГРЕСИВНОСТІ.....	10
Балюк О. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	11
Басенко О., Кравцова М. ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО І АНАЛІТИЧНОГО СКЛАДУ РОЗУМУ.....	12
Бекетова О. СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПЕДАГОГА.....	13
Белименко О. ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПСИХІКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	14
Білицька К. ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ... 	15
Бортник К. ОСОБЛИВОСТІ СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	16
Бригіда Е. РОЛЬ ЕМОЦІЙ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ.....	17
Бубир І. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІМУНІТЕТ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА І ЯК МЕТА ВИХОВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	18
Випирайло М. РОЗВИТОК МОРАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	19
Волкова Т. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	20
Ворожбіт-Горбатюк В. ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ОРТОБІОЗУ ІЛІ МЕЧНИКОВА.....	21
Гайдамака К. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ОСВІТІ.....	22
Горяїнова М. ПРОЯВИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДОШКІЛЬНИКІВ..	23
Грובהва Д. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	24
Давлекамова Є. ВІКОВІ КРИЗИ В РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ.....	25
Данилішина А. РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	26
Депутатова В. САМООЦІНКА ОСОБИСТОСТІ.....	27
Дидіна В. СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	28
Донська К., Черняк К. ВПЛИВ СІМ'Ї НА УСПІШНЕ НАВЧАННЯ ДИТИНИ.....	29

<i>Доценко С.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ.....	30
<i>Дульська С.</i> ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ, ДЕФЕКТИ МОВЛЕННЯ.....	31
<i>Єнік Є.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВІКОВОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.....	32
<i>Жук Г.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ САМОВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	33
<i>Завадська К., Приходько С.</i> РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	34
<i>Задорожна М.</i> ЕТАПИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ.....	35
<i>Захарова С.</i> МОЖЛИВОСТІ ЛЮДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ.....	36
<i>Зосімова В.</i> ОСОБЛИВОСТІ УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	37
<i>Кльофас І.</i> РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	38
<i>Коваль Є.</i> РОЛЬ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	39
<i>Колесник Г.-М.</i> ДИТИНОЦЕНТРИЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ.....	40
<i>Косова Є.</i> ЯК ЗАСНУТИ В ТРИВОЖНІ ДНІ.....	41
<i>Коширова К.</i> ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	42
<i>Красновський М.</i> ПРОБЛЕМАТИКА СУСПІЛЬНОГО ВИЗНАННЯ ПЕДАГОГА: ФАКТОРИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН.....	43
<i>Кулініч К.</i> МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	44
<i>Куліш Є.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ.....	45
<i>Курбатов М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ.....	46
<i>Ларін Д.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	47
<i>Лечебріна Т.</i> АГРЕСІЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	48
<i>Лисогор Т., Худас А.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	49
<i>Лихацька Т.</i> РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ....	50
<i>Лютій С.</i> СТРАХИ СТУДЕНТІВ, ПОВ'ЯЗАНІ З ОЦІНЮВАННЯМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	51
<i>Мажуга А.</i> ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ.....	52
<i>Макаренко Н.</i> ІНТОЛЕРАНТНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЯК ПРОБЛЕМА ОСВІТИ.....	53

<i>Малихіна О.</i> ПРОБЛЕМА МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЇ.....	54
<i>Маркелова А.</i> ПРОЕКЦІЯ ТА ИНТРОЕКЦІЯ ЯК ЗАХИСНІ ФУНКЦІЇ ПСИХІКИ.....	55
<i>Мартиненко В. Е.</i> ФРОММ: ЧОМУ ЛЮДИНІ СКЛАДНО ЖИТИ ТА БУТИ ЩАСЛИВИМ В СУЧАСНОМУ СВІТІ?.....	56
<i>Міхайленко А., Голубенко В., Іванова М.</i> ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД.....	57
<i>Момот Т.</i> ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ.....	58
<i>Моргошина Д., Клокова Є.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДЕПРЕСИВНИХ РЕАКЦІЙ У ДІТЕЙ.....	59
<i>Мудревська О.</i> СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	60
<i>Мусерідзе Л.</i> ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДИТИНУ....	61
<i>Нечехуїна Г.</i> ЯК ДОПОМОГТИ ДИТИНІ ПОДОЛАТИ СТРЕС: ДІЄВІ ПОРАДИ.....	62
<i>Орлова А.</i> РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	63
<i>Остапчук А.</i> СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.....	64
<i>Падута К.</i> ЕМОЦІЙНІ СТАНИ ОСОБИСТОСТІ.....	65
<i>Панов О.</i> ПРОБЛЕМА ДИТЯЧОЇ АГРЕСІЇ.....	66
<i>Пащенко В.</i> ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА МАЛЮНКАМИ.....	67
<i>Педик С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ТЕМПЕРАМЕНТУ ЛЮДИНИ.....	68
<i>Пишняк С.</i> ПРИКЛАДНЕ ЗНАЧЕННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ.....	69
<i>Пономарьова В.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ РОДИНИ.....	70
<i>Попова О.</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВОСТЯМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ.....	71
<i>Прилуцька Т.</i> СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	72
<i>Прохода Т.</i> ЕМОЦІЙНІ ПЕРЕЖИВАННЯ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	73
<i>Пушко А., Пегліванян Д., Мацко А.</i> ГРА ЯК ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	74
<i>Салахутдинова А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ В ШКОЛІ.....	75
<i>Самойлов Р.</i> ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ ВЧИТЕЛЯ З УЧНЯМИ.....	76
<i>Сердюк Д.</i> РОЛЬ ГРИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.....	77
<i>Сичова А.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ.....	78
<i>Сіліна Є.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ.....	79
<i>Стахова О., Бугайчук А.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДЕАЛІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	80

Стахова О., Суходольська К. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	81
Степанець А. МОТИВАЦІЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ.....	82
Стоміна Т. РОЗВИТОК МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ГРИ.....	83
Стребак Д. ТИПИ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ТЕМПЕРАМЕНТ ЛЮДИНИ.....	84
Товкайло К., Пегліванян Д. ЕМОЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА ЇХ ПРОЯВ У МАЛЮНКАХ.....	85
Туріщева Л. ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ У НАУКОВІЙ РОБОТІ.....	86
Федоренко В. ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	87
Флоренко А. АГРЕСИВНІСТЬ ДІТЕЙ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	88
Холодова Д. ПОНЯТТЯ ПРО ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ.....	89
Холтобіна О. ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	90
Хрипунова В. ХАРАКТЕР ЯК ПСИХОЛОГІЧНА КАТЕГОРІЯ.....	91
Цицхвая В. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ХАРКОВА ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	92
Чжоу Ань ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	93
Чіхічина В. АКЦЕНТУАЦІЯ ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКІВ.....	94
Шепельова Л. РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	95
Інформаційний лист конференції.....	96

ВСТУПНЕ СЛОВО

ЖИТТЯ В НОВИХ РЕАЛІЯХ

Деякий час назад ми все розуміли і знали. Кожний з нас чітко розумів хто він, чим він займається і що буде робити сьогодні, завтра і далі...

Але раптом все змінилось...

Зміни відбулися в нашій державі, в родині кожного, а також всередині кожного з нас.

Сьогодні вкрай важливо підтримувати своє власне психічне здоров'я й емоційний стан. Як зупинити паніку, гальмувати емоції, зуміти сконцентруватись та самоорганізуватись, навчитись знижувати тривожність до того рівня на якому можна переносити і виконувати повсякденні завдання.

Хотілось розглянути деякі кроки як впоратися з безпорадністю?

Крок 1. Розуміння, що так буде не завжди.

Навіть якщо здається, що проблема більша за тебе та виходу немає, нагадуй собі, що так буде не завжди. Кожна важка ситуація рано чи пізно закінчується. Оптимізм просто необхідний нам для того, щоб вижити.

Саме він дає нам сили продовжувати діяти.

Крок 2. Не все так погано.

Коли ми потрапляємо у складну ситуацію, здається, ніби вона затьмарює все інше. Але навіть у найскрутніших обставинах важливо нагадувати собі, що в той самий час існує також щось хороше. Наприклад, ми живі, у нас є їжа та вода. Навіть якщо в цей момент не вдається відчувати вдячність, варто принаймні намагатись це помічати.

Крок 3. Зі мною все нормально.

Будь-які почуття, які ми маємо прямо зараз, є нормальними. Цілком нормально відчувати злість, сум чи тривогу, так само, як і не відчувати нічого зовсім. Не слід звинувачувати себе за те, що ти страждаєш менше за інших, або за те, що робиш недостатньо. Дозволь собі відчувати усі почуття та нагадувати собі, що це все тимчасово. Коли переповнює тривога та

здається, що немає виходу, нагадуй собі: так буде не завжди; не все так погано; зі мною все нормально.

Я знаю, розумію і мені важко казати, але важко зараз усім. Важко тим, хто поїхав, важко тим, хто залишився, важко тим хто збирається їхати. На кожній стадії є свої проблеми. Але все ж таки майбутнє за нами і яке воно буде теж за нами, тому не витрачаємо час, навчаємось, опановуємо щось нове та пристосовуємось до нових реалій.

О. Довженко

доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології

ХНПУ імені Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДІЇ

Як відомо, фінські школярі здобувають найвищі результати на міжнародних іспитах. У чому секрет найкращої у світі системи освіти? Справа, не лише в якості навчання, а й в оточенні дітей за межами соціальних інститутів. Основними принципами освіти Фінляндії є:

1. Рівність. Офіційно заборонені приватні школи. Будь-яка школа має рівні можливості фінансового забезпечення та соціального супроводу дітей.
2. Інтеграція підтримки системи охорони шкільного здоров'я. Усі діти забезпечені медичним наглядом безпосередньо у стінах школи.
3. Врахування цінностей співпраці, а не суперництва.
4. Необхідність усвідомлення важливості гри. На кожну академічну годину у Фінляндії відводиться 15 хвилин відпочинку, тому що діти повинні грати. Всі прояви негативної поведінки, які у світі називають гіперактивністю дитини, фіни звуть дитинством.
5. Система екзаменів. Діти кожен рік складають іспити, однак це не є обов'язковою умовою. Достатньо скласти лише частину предметів.

Фінська освіта охоплює: дошкільне виховання (діти до 7 років), обов'язкова загальна освіта (9-річна школа) та середня освіта (гімназії та професійно-технічні училища).

Система вищої освіти – це університети (та прирівнювані до них ЗВО) і вищі професійні школи. Діяльність університетів Фінляндії орієнтована на навчально-дослідницьку роботу, на основі досягнень студентів у цій сфері здійснюється саме навчання. Тут можна отримати диплом як бакалавра, так і магістра, а також захистити дисертацію.

Вища освіта Фінляндії безкоштовна. Студенти мають право на отримання стипендії, а також банківські позики під невеликий процент, щоб

покрити витрати на житло та харчування.

У 2004 році у фінські акти щодо університетів були внесені зміни. З того часу, поряд із викладанням та дослідницькою діяльністю, з'явилась законодавча третя роль ЗВО – їх соціальна місія. Відтак, не лише університет стає учасником регіонального розвитку, але й представники місцевої влади, бізнесу та етнічних громад здійснюють функцію управління університетами.

Одночасно розширюється число завдань, які виконує виш. Наприклад, відкрилась можливість працевлаштування майбутніх випускників. Фінські університети відкрили спеціальні служби зайнятості та підтримують контакти з відділами кадрів фінських корпорацій та державних установ.

Таким чином відмінними рисами фінської системи освіти є:

1. Сильний внутрішній зв'язок сегментів освіти. Дитячі садки інтегровані до шкіл, школи – мають зв'язок з вузами, вузи – орієнтовані на роботу зі школами та беруть участь у підвищенні якості навчання.

2. Рівність освітніх можливостей. Система освіти – це інструмент соціального вирівнювання: територіального (розташування шкіл та вишів), змістового (заборона на диференціацію класів у середній школі), культурного (політика „освіта – плавильний котел культур”), інституційної (усунення відмінностей між школами та вишами), економічного (безкоштовність).

3. Підвищення „соціальної відповідальності” вишів. Це сприяє пріоритету національної освітньої політики, взаємодії інститутів освіти з місцевою спільнотою, створює ситуацію множинності інстанцій контролю.

4. Прямим наслідком розширення числа контролюючих органів та традиційного директивного стилю управління є слабка інституційна автономія фінських навчальних закладів.

5. Високий мобілізаційний потенціал системи освіти. Ця характеристика, пов'язана з низьким ступенем автономії фінських вишів та їх нечисленністю та дозволила провести реформу освітньої системи та, зокрема, реалізувати програму інтернаціоналізації вищої освіти.

ПОНЯТТЯ АГРЕСИВНОСТІ

Педагоги та психологи відзначають, що останніми роками учні виявляють більше агресивних проявів відносно як однолітків, так і вчителів. До причин такої поведінки, за думкою фахівців, належать: нестабільна ситуація в сім'ї (дорослі вдома виявляють агресію стосовно дитини чи один одного), непослідовний стиль виховання (коли те, що можна сьогодні, суворо забороняється завтра), конфлікти з однокласниками, неуспішність у навчанні, надмірна вимогливість, іноді й упередженість вчителя, незадоволення потреби в материнській любові.

У психологічній науці термін „агресія” має різні трактування. Багато вчених, досліджуючи агресивність, вважають за краще давати їй негативну оцінку. А. Бандура під агресією розуміє сильну активність та прагнення самоствердитись. Він виділяє наступні види агресивних реакцій: фізична агресія, непрямая агресія, схильність до подразнення, негативізм, образа, підозрілість, виражена як недовіра й обережність, чи як переконання, що всі інші люди завдають шкоди або планують її, вербальна агресія. Г. Паренс характеризує агресію, як фізичну дію або загрозу такої дії з боку однієї особи, яка зменшує свободу або генетичну пристосованість іншої. Відповідно до А. Реану, агресія – це щось злісне та неприємне, що завдає біль оточуючим. Подібна фізична або психологічна шкода, яку завдає або готова завдати агресивна особистість, може бути „частковою”, „локальною”, а часом і „абсолютною”. Під агресією І. Кулагіна розуміє акти ворожості, а також атаки руйнування, а саме дії, які завдають шкоди іншій особі.

Таким чином, ознайомившись з представленням цього терміну у наукових джерелах, можна дійти до висновку, що агресією вважається будь-яка форма поведінки, спрямована на образу чи заподіяння шкоди іншій живій істоті, поза її бажання.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасному світі зростає потреба в розвитку творчих здібностей особистості, надання їй можливості виявити їх. Попри актуальності даної проблеми, слід зазначити, що значна кількість часу на уроці ще відводиться репродуктивній діяльності, а велика частина завдань у навчальних посібниках має відтворювальний характер. Розвиток творчих здібностей потребує від вчителя запровадження нових дидактичних засобів, серед яких чільне місце займають ігрові технології.

Так, використання на уроках англійської мови рольових ігор надає можливості підвищити інтерес учнів до її вивчення та створити ситуацію уявного мовленнєвого середовища. Рольова гра насамперед розвиває уяву, увагу й образне мислення школярів, закладає здатність оперувати образами дійсності, що, своєю чергою, створює основу для опанування складних форм творчої діяльності, дозволяє опанувати навичками спілкування. Музично-дидактичні ігри допомагають дітям опановувати фонетикою іноземної мови, збільшують діапазон мовленнєвої практики. Рухливі ігри створюють сприятливе підґрунтя для розвитку активності дітей, укріплення їх здоров'я. Ігри-драматизації на уроках англійської мови дозволяють молодшим школярам засвоїти потрібні слова і словосполучення, попрацювати над інтонацією, вдосконалити образне, виразне мовлення.

Крім цього ігри допомагають зробити процес навчання іноземній мові привабливим і творчим, дозволяють створити атмосферу невимушеності та запобігають втомі. До будь-якого виду діяльності на уроці можна внести елементи гри, тому навіть одноманітне завдання набуватиме цікавої форми.

Отже, творчі здібності молодших школярів під час вивчення іноземної мови ефективно розвивати в різних видах діяльності, зокрема в ігровій.

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО І АНАЛІТИЧНОГО СКЛАДУ РОЗУМУ

З самого малечку можна помітити до чого дитина схильна: вирішування цікавих головоломок або вивчення нових іноземних слів. Хтось вважає це талантом чи вродженими задатками. Розвивати в дитини математичні здібності можна починати з будь-якого віку. Природа не встановлює межі людського мозку, тому поділ людей на групи - це лише штучне накладання штампів. Як говорила видатний педагог М. Монтесорі: „Нема потреби навчати чогось дітей спеціально, варто лише побачити в них особистостей”.

Здібності людини можна умовно поділити на „гуманітарні” і „технічні”. Таке розподілення залежить від роботи півкуль головного мозку: ліва відповідає за математичний (аналітичний) склад розуму, а права – за гуманітарний. Людину с математичним складом розуму дуже легко впізнати, адже вона має погану уяву, проте гарно розбирається в арифметиці. Вона сприймає інформацію за допомогою законів, правил. Аналітичний склад розуму відрізняється здатністю вибудовувати логічний ланцюжок подій, з якого потім робить висновок.

До основних рис особистості математичного та аналітичного складу розуму можна віднести добре розвинену інтуїцію. Саме ця якість допомагає безпомилково передбачити події, а у деяких випадках, навіть, читати думки, швидко сприймати інформацію та розуміти її, мати схильність бачити часткові закономірності.

Таким чином, можна зробити висновок, що володіти математичним та аналітичним складом розуму – це віддавати перевагу символічному мисленню, без емоцій аналізувати отриману інформацію та виконувати певні алгоритми дій, використовувати формули або математичні закони у повсякденному житті. Адже, як висловлювалися Майлс Кімбола та Ноа Сміт: „Ви можете значно вплинути на те, наскільки Ви розумні”.

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ

ІМІДЖУ ПЕДАГОГА

Роль педагога є досить великою. Саме перші вчителі закладають у нас сукупність знань, умінь, навичок, впливають на сприймання світу, спрямованість пізнавальної діяльності та багато іншого. Яким же має бути педагог і що можна зробити, щоб наблизитись до еталона?

За педагогічним словником, імідж викладача – це емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу вчителя у свідомості вихованців, колег, соціального оточення, масової свідомості. До нього можна віднести:

1. Перше враження – одяг, голос, охайність та доглянутість, зоровий контакт, постава мають великий вплив на подальше сприйняття вчителя.
2. Глибина знань – педагогу важливо розумітися у своїй спеціалізації, володіти знаннями дисципліни, її методики, а також педагогіки та психології.
3. Широта знань – практика вимагає від вчителів обізнаності в багатьох науках і тенденціях сучасності, особливо в роботі з допитливими дітлахами.
4. Гнучкість – уміння підлаштовуватися під ситуацію, змінювати план залежно від того, що відбувається під час уроку, регулювати свою поведінку.
5. Ентузіазм – вирішальну роль відіграє бажання та готовність вчителя до активної праці над собою, матеріалом для покращення процесу навчання.
6. Щирість – важливо відчувати, а не вдавати вигляд.

Етапи формування іміджу викладача: 1. визначити мету; 2. зрозуміти цільову аудиторію (особливості учнів); 3. створити публічний меседж (якості, які хотіли б демонструвати); 4. порівняти власний образ з бажаним (виділити спектр того, над чим варто працювати); 5. постійно працювати над собою та контролювати результати.

Образ педагога може налічувати безліч рис, проте найголовніше – щирі емоції, які добре відчують діти та реагують на них. Взаєморозуміння, довіра в класі – ось до чого слід прагнути кожному вчителю.

ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПСИХІКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Нині дуже актуальною темою є вплив дистанційного навчання на психічний стан школярів, оскільки це обумовлене епідеміологічною ситуацією у світі, а зараз – воєнним станом по всій країні. Зараз, соціально-політична ситуація стала причиною стресу як дорослих, так і дітей, оскільки психічне і фізичне здоров'я пов'язане з емоційною безпекою як під час навчання, так і в житті. Саме для цього було покладено початок „еволюції” цифрових технологій для полегшення навчального процесу, що дало змогу дітям перебувати у безпечному для них місці. При цьому школяр не відстає від шкільної програми та здобуває необхідні знання.

Детальніше про вплив дистанційного навчання розповіла А. Скаковська – психолог Західноукраїнського спеціалізованого дитячого медцентру, спеціаліст психологічної служби Львівського університету ім. Івана Франка, яка вважає, що важливим є ставлення дорослого до дитини у неконтрольованих ситуаціях.

Проте дистанційне навчання має не тільки „плюси”. Одним з негативних його наслідків є втрата спілкування з друзями та однолітками, тобто поступову асоціалізацію. Звісно, зараз існує незлічена кількість соціальних мереж для обміну думок (Telegram, WhatsApp, Viber, Facebook, Twitter, Instagram), але жодна з них не зможе замінити дружнього погляду, обіймів та міміки співрозмовника. Другий– затримка розвитку особистісних якостей дитини. Мова йде не лише про лідерські якості чи вміння працювати в команді, а й про таку річ як прохання чи надання допомоги.

А. Скаковська радить батькам більше розмовляти с дитиною, питати її про самопочуття, обіймати і вчасно підбадьорити. Психологічна підтримка та фізичний контакт необхідні, коли дитина сама цього потребує або просить, в іншому випадку нав'язане піклування може навпаки, роздратувати.

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Психологія – це наука, яка вивчає психічні явища і поведінку людини, які пояснюються цими ж явищами. В її становленні умовно можна виділити чотири етапи.

Першим етапом є психологія як наука про душу. Анімізм – це теорія, відповідно до якої у всього існуючого на світі є душа. Саме з нею пов'язані перші уявлення людей про психіку. Душу вважали незалежною від тіла суттю, яка керує всіма живими та неживими предметами. Вчені античності мали різні уявлення про душу. Наприклад, Арістотель вважав її безтілесною формою живого тіла, яка є причиною і метою всіх життєвих функцій.

У XVII столітті розпочався другий етап – психологія як наука про свідомість. Цей період тісно пов'язаний з науковою діяльністю Р. Декарта, який зазначив, що критеріями існування свідомості є інтроспекція, ввів уявлення про рефлекс. За його думкою, тіло в рух призводить душа, а поставляє чуттєві враження саме тіло.

У XVIII столітті німецький вчений Християн Вольф ввів таке поняття як „емпірична психологія”. Основними принципами цього напрямку вважаються спостереження за конкретними психічними явищами, їх класифікації та встановлення закономірного зв'язку між ними.

Третій етап – психологія як наука про поведінку. Він виникає у другій половині XIX століття, коли експеримент увійшов в психологію. На основі експериментальних даних був зроблений такий висновок: обмеження предмету психології однією свідомістю, використання асоціацій як універсальної категорії, що пояснює всю психічну діяльність є неможливими.

Останнім етапом можна вважати сучасну психологію, об'єктом якої є психіка як явище природи. У наш час психологія отримала змогу для подальшого наукового продуктивного розвитку в різних напрямках.

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Словесна творчість дітей має багато форм: створення нових слів; складання віршів, власних історій, казок; творчі перекази. Н. Гавриш визначає словесну творчість як „один з видів художньої творчості, який виникає під впливом творів мистецтва, а також вражень від навколишнього життя і характеризується самодостатністю, знаходить втілення у створенні дітьми різних типів усних зв'язних висловлювань” і розглядає її як вищий рівень творчої мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

А. Шибицька, вивчаючи казки дошкільників, відмічає, що в роботах дітей можна виділити тему, образи головних героїв і, навіть, зачатки художнього образу. Автор вказує, що в дитячих казках легко побачити вплив фольклору, що спостерігається у виборі дошкільниками персонажів, у відтворенні світу народної казки. Водночас дошкільники слабо володіють композицією і майже не використовують мовні засоби виразності, що властиві даному жанру. Л. Щураківська теж зазначає, що у словесній творчості дітей дошкільного віку прослідковується вплив народної творчості: малюки широко використовують образи народних казок і деякі мовні засоби виразності, характери героїв є постійними, твори мають гарний кінець. Перетворювальна діяльність дітей виявляється в задумі, оскільки вони свідомо змінюють події реального життя.

Отже, словесна творчість як конкретний вид творчої діяльності доступна дітям дошкільного віку, дитячі твори характеризуються певною оригінальністю. Дошкільники в цілому здатні обмірковувати задум, можуть підкорити події головній темі, але попри це утруднюються самотійно скласти сюжет, відчують труднощі у розкритті задуму, не здатні до створення художнього образу. Також дитячі твори зазнають значного впливу фольклору, що виявляється у змісті та темах творів, у виборі й описі персонажів, у побудові твору.

РОЛЬ ЕМОЦІЙ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Емоції є особливим класом психологічних явищ, що своєрідно відображають у формі безпосередніх переживань, ставлення людини до світу, процес і наслідки її практичної діяльності.

Життя людини без емоцій є неможливим. У процесі еволюції людини вони виконували елементарні, і водночас значущі функції, прогножуючи зміни, що відбувалися у довкіллі. При чому це відображення мало цілісний і комплексний характер: воно базується на відбитті найбільш загальних, усталених і частих ознак корисних і шкідливих факторів, тому завдяки емоціям людина отримувала можливість швидко прийняти орієнтувальне рішення про роль нового сигналу та його можливі наслідки. Переживання, котрі виникають у людини, є своєрідними сигналами, які інформують про те, що в дану мить більш актуально, наскільки плідно йде процес задоволення потреб, наскільки великими є перешкоди, що виникають перед нею, та що потрібно виділити як головний фактор даного моменту життєдіяльності.

Також емоційні переживання визначають характер спілкування, оскільки відображають світовідчуття людини, її ставлення до предмета розмови й співрозмовника. Але роль емоцій цим не обмежується. Емоційні переживання сприяють мобілізації сил людини або ж, навпаки, розрядці напруження. Так, перебуваючи у стані небезпеки, сили генеруються на подолання перешкод, оберігають від даремних витрат енергії. Завдяки емоціям людина розвивається, йде до своїх цілей, аналізує ту чи іншу ситуацію. Від емоцій залежить і сприймання людиною ситуації, а також її дії, вчинки, характер та інше. Саме завдяки емоціям особистість може сприймати світ і все, що відбувається в ньому, як щось цілісне та гармонійне, а не просто як набір якихось коротких моментів. Крім того, переживання і почуття впливають і змінюють не тільки наш внутрішній світ, наш духовний і психологічний стан, а й фізичний стан.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІМУНІТЕТ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА І ЯК МЕТА ВИХОВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

У сучасному сьогоднішньому суспільстві постійно стикається з ризиками, які викликані соціально небезпечними ситуаціями. Ульріх Бек ввів поняття „Суспільство ризику” та відмічає, що ризик являється основною рисою нового суспільства, в якому існують загрози різного походження, хід та результати яких часто неможливо передбачити. Будь-яка неочікуваність: пандемія, економічна криза, війна та інші стає стресом для людей.

Психологічний імунітет – це система захисту організму від стресу та різних життєвих потрясінь і хвороб шляхом реального сприйняття інформації із зовнішнього світу та вироблення відповідної поведінки. Людина з розвиненим психологічним імунітетом є гармонійною та сильною духом. Вона здатна формувати відповідні стратегії своєї поведінки та гармонійно інтегруватися з навколишнім середовищем та суспільством, більшість стресових подій проживати значно простіше, аналізуючи ситуацію.

Сучасна освіта має приділяти значну увагу розвитку стресостійкості та готовності до дій в умовах ризику, а саме: на національному рівні розробити програму психологічної підтримки: безкоштовні курси для психологів, викладачів, батьків, як допомагати собі та дітям справлятися з тривогою та стресом. Потрібно проводити просвітницькі заняття з дітьми: що таке небезпечні ситуації, які дії є раціональні та доцільні в певних ситуаціях. Батькам потрібно пам'ятати, що необхідно вчити дітей відстоювати свої інтереси, дозволяючи проявляти незгоду, там, де це можливо, бо саме батьки є найкращими для тренування дітьми таких навичок. Також потрібно дозволяти проявляти всі почуття, вчитися на власному досвіді. Навчати широко дивитися на ситуації та світ в цілому, не звужуючи сприйняття лише як „чорне та біле”.

РОЗВИТОК МОРАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблему морального розвитку дітей дошкільного віку досліджували Д. Ельконін, О. Запорожець, С. Русова, В. Сухомлинський, зазначаючи важливість розвитку етичних уявлень з ранніх років дитини, який має бути спрямований на формування її моральної позиції, інтересів і потреб, ціннісних орієнтирів. Первинні етичні уявлення, за твердженням Л. Божович, виникають у дітей на межі раннього і дошкільного віку та є найбільш адекватною віковим особливостям формою засвоєння суспільної моралі.

Дослідники І. Бех, С. Заболоцька виділяють такі особливості морального розвитку старших дошкільників: діти вже свідомо виконують правила, що ґрунтовані на розумінні їх значення; зростає їх самостійність; мотиви починають спрямовувати поведінку дошкільників; з'являється наполегливість у подоланні негараздів; вони порівнюють свої досягнення з іншими; вихваляються, боляче переносять невдачі й ситуації неспіху; прагнуть надати допомогу. Також у старшому дошкільному віці істотно змінюється ставлення до однолітків. Посилюється та стає більш адекватним переживання за однолітка, а зловтіха, заздрість, конкурентність виявляються значно рідше і менш виражено, ніж у середньому дошкільному віці. Діти цього віку здатні співпереживати як успіхам, так і невдачам ровесника, готові допомогти та підтримати його. Суттєво зростає активність дітей, спрямована на однолітка, при чому з'являється прагнення не тільки відгукнутися на його переживання, а й зрозуміти їх.

Засвоєння моральних норм, правил поведінки, що відбуваються в дошкільному віці, призводять до того, що саме виконання або невиконання цих норм починає переживатися дитиною, викликаючи певні почуття (радість, гордість, сором) навіть у тому випадку, коли дитина перебуває наодинці із собою і про її вчинок ніхто не знає.

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Однією з актуальних психолого-педагогічних проблем є девіантна поведінка особистості, що є системою вчинків, які суперечать прийнятим у суспільстві нормативам і проявляється у вигляді: незбалансованості психічних процесів; неадаптивності; порушенні процесу самоактуалізації як уникнення морального та етичного контролю за власною поведінкою тощо.

На жаль, такий вид поведінки, на сьогодні, досить значний для всього світу. У нашій країні останніми роками значно збільшились прояви девіантної поведінки, що за статистикою є дуже загрозливим. Криза підліткового віку, порушення у формуванні та розвитку особистості, проблеми з самореалізацією, неадекватний тип виховання – це ті психологічні фактори, які можуть стати причиною девіантної поведінки учнів.

Якщо особистість ігнорує реальність – це може бути обумовлено гіперздібностями та являться певним типом девіантної поведінки. Така людина має здібності, що перевищують середньостатистичні здібності інших. Але саме цей тип може мати прояв таланту та геніальності в діяльності.

Девіантний тип поведінки може не бути наслідком кризової ситуації, а зумовленим загальною спрямованістю особистості. Така поведінка супроводжується різними проявами соціальної дезадаптації та викликає негативний відгук з боку інших особистостей. Зазвичай, девіантна поведінка не ототожнюється з психічним захворюванням, але, за певних умов, може набувати патологічних форм, а саме: алкоголізм, наркоманія тощо.

Отже, девіантна поведінка може проявлятися негативним способом вираження особистості, являтися агресивною стосовно інших людей, самого себе та потребує подальшого дослідження з метою її попередження та профілактики.

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ОРТОБІОЗУ ІЛЛІ МЕЧНИКОВА

Воєнний стан, запроваджений в Україні з 24 лютого 2022 року, змінив усталений ритм життя. Особливого значення набуває освіта, навчання, виховання і цілеспрямований розвиток особистості. На наш погляд, нового звучання набуває проблема формування життєвих цінностей кожного учасника освітнього процесу закладів освіти усіх рівнів. Наше дослідження зосереджено на аналізі теорії ортобіозу, започаткованої І. Мечниковим. Априорно теорія ортобіозу проголошує низку простих правил-умов, за яких людина може прожити довге здорове повноцінне життя: дотримання гігієни, фізична активність і щоденна праця, помірність, відмова від надмірностей.

Завершено емпіричний етап дослідження життєвих ціннісних орієнтацій здобувачів закладів вищої педагогічної освіти першого (бакалаврського) рівня. Було застосовано методiku Рокіча „Ціннісні орієнтації”, а також тест життєстійкості Д. Леонтьєва. Опитуванням було охоплено 278 респондентів Харківського регіону, вік опитаних 17-20 років. З’ясовано, що для цієї вікової категорії більш притаманні цілі-інструменти, цілі-засоби досягнення чітко визначеної, особистісно і соціально значимої мети. На підставі отриманих результатів і теоретичного базису було розроблено програму міждисциплінарного наукового гуртка навчання через дослідження для здобувачів Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, проведено круглий стіл онлайн, низку вебінарів для освітян на освітній платформі atoms.com.ua. Ми прагнемо не лише розширити знання про особливості ортобіозу особистості у різні вікові періоди, але й створити середовище формування відповідної психологічної компетентності, опанування методами активації раціонального способу життєдіяльності здобувачів, освоєння конструктивних практик реабілітаційних та абілітаційних заходів, спрямованих на реадaptaцію людини і соціуму.

ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Предметом педагогічної психології є вивчення психологічних закономірностей освіти та виховання, психологія вчителя та педагогічної діяльності. Педагогічна психологія досліджує проблеми управління навчанням, питання формування пізнавальної діяльності. Існує низка проблем, теоретичне та практичне значення яких, виправдовує існування цієї галузі.

Сензитивний період - це період підвищеної сприйнятливості психічних функцій до зовнішнього впливу, особливо до впливу виховання та навчання. Проблематичність виникає в тому, що, по-перше, нам невідомі усі особливості сензитивних періодів, їх тривалість, специфічність та уміння прогнозувати початок періоду. По-друге, у всіх дітей ці періоди своєрідні та протікають по-різному. На цей час немає остаточних відповідей на ці питання, тому вони є актуальними для дослідження.

Друга проблема, торкається зв'язку, який існує між педагогічним впливом на особистість та її психічним розвитком. Чи будь-яке навчання сприяє розвитку? Спеціально організоване навчання допомагає чи заважає розвитку дитини? Саме ці питання намагається розв'язати педагогічна психологія.

Третя з проблем стосується об'єднання в єдиному освітньому процесі виховних і навчальних впливів для гармонійного розвитку людини. У який певний період розвитку людини переважним фактором є навчання, а у який виховання? Як у єдиному педагогічному процесі поєднати виховні та навчальні впливи? Це лише деякі питання, які входять у склад цієї проблеми.

Таким чином, на цей час момент, жодна з проблем досі остаточно не розв'язана. Тому, сучасні психологи, продовжують досліджувати ці проблеми, намагаються здійснювати відкриття не тільки в цих, але і в інших психолого-педагогічних сферах.

ПРОЯВИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДОШКІЛЬНИКІВ

Агресивна поведінка дітей дошкільного віку є досить поширеною проблемою. До причин її виникнення належать: наслідування поведінки дорослих, стиль виховання (гіпер або гіпоопіка), індивідуальні особливості дитини тощо. Проявами агресії у старших дошкільників можуть бути: ігнорування моральних норм і правил поведінки; спалахи роздратування, гніву; відсутність страху.

Дослідники виокремлюють різні види агресії та визначають особливості дітей, яким вони притаманні:

- фізична агресія виявляється в дітей, які користуються будь-якою можливістю штовхати, бити, або щипати інших, їхні вчинки часто мають характер провокації. Зазвичай вони характеризуються сміливістю, рішучістю, безцеремонністю й авантюризмом, здатні до нечесних вчинків і брехні;

- вербальна – притаманна дітям, які нездатні володіти своїми емоціями, неврівноважені, тривожні, при чому імпульсивність дій і спонтанність у них поєднуються з підвищеною образливістю;

- опосередкована (зміщена) – властива дітям, які сміливі, здатні до ризику, і водночас емоційно вразливі, залежні від поведінки інших осіб, прагнуть опинитися в центрі уваги, демонструють нестандартну поведінку.

Для подолання подібних проявів поведінки слід обговорювати з дитиною її емоції, розвивати навички їх розпізнавання і контролю, уміння володіти собою в ситуаціях, що спричинюють емоції гніву. Треба дозволяти дитині виплеснути негативні емоції, спрямувавши їх на інші об'єкти, наприклад, побити подушку або гучно покричати.

Важливо також дорослому демонструвати моделі неагресивної поведінки, уникати власних проявів гніву. Вихователь має пам'ятати, що дорослий є прикладом для дитини, оскільки те, що вона спостерігає в його поведінці, буде зразком для наслідування.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Особливості психічного розвитку молодших дошкільників розглядалися А. Богуш, Л. Виготським, Д. Ельконіним, Ж. Піаже, Г. Костюком, В. Кутішенко, в дослідженнях яких відмічається, що даний період позначається новими досягненнями в розвитку дитини, а саме: перехід від маніпулятивної гри до рольової, спілкування набуває позаситуативно-пізнавального характеру, дорослий починає виступати як джерело різних відомостей про навколишній світ, домінуючим психічним пізнавальним процесом стає сприймання.

Відбуваються зміни у розвитку пізнавальних процесів. Так, основою розвитку відчуттів у дитини є її дійові зв'язки із зовнішнім світом, що сприяють вдосконаленню аналітико-синтетичної діяльності її аналізаторів. Пам'ять молодших дошкільників характеризується переважанням мимовільного запам'ятовування і згадування, оскільки довільні процеси ще не достатньо розвинені. Дитина легко запам'ятовує посильний словниковий, ритмічно-організований матеріал і наочні об'єкти. Трирічним дітям властиве наочно-дійове мислення: дитина передовсім діє протягом вирішення якого-небудь завдання. Характерними особливостями розвитку уваги дитини трьох років є підвищення стійкості мимовільної уваги та збільшення її обсягу. Мимовільний характер має і уява молодшого дошкільника, оскільки образи її ще нестійкі, а напрям роботи швидко змінюється під впливом зовнішніх вражень. Інтенсивно зростає пасивний та активний словник, досягаючи 1500–2000 слів, у мовленні дітей наявні всі частини мови. Одночасно зі збагаченням словникового запасу дитина швидше опановує граматичними особливостями мови, при відповіді на запитання використовує речення з 4–6 слів. Зв'язне мовлення молодших дошкільників має ситуативний характер, висловлювання завчасно не планується, а будується в процесі мовлення.

ВІКОВІ КРИЗИ В РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Характерними кризами процесу становлення особистості є вікові, що в психології розглядаються як нормативні, оскільки потрібні для нормального процесу її розвитку. Вікові кризи характеризуються чималими якісними змінами, що спостерігаються у психічному розвитку, а саме: формування певних психологічних новоутворень, зміна провідного виду діяльності тощо. Ці періоди характеризуються зміною ролей, що обумовлюється провідною діяльністю (ігровою, навчальною тощо).

Залежно від змісту і характеру психологічних проблем або життєвих обставин, що спричиняють критичну ситуацію, а також особистісних ролей, що з'являються на певному етапі, виокремлюють декілька вікових криз.

Так, на етапі від одного до трьох років криза пов'язана зі зростанням потреби дитини в самостійності, почутті автономії, феномені „Я сам”.

У період від трьох до шість років – актуальності набувають такі якості, як ініціативність, самостійність, активність дитини.

Етап 8-12 років характеризується виникненням почуття працьовитості на противагу некомпетентності, несамостійності. Підлітковому віку притаманні самовизначення, формування цілісного і цінного „Я”. Підліток не бажає бути дитиною, але водночас ще не може відчувати себе дорослим серед оточуючих і у власних очах.

Сучасна зарубіжна дослідниця Гейл Шихі виокремлює також кризи, що притаманні періоду дорослості: 16 років - „виривання коренів”; 23 роки - „план на подальше життя”; 30 років - „корекція плану”; 37 років - „переживання середини життя”.

Таким чином, вікові кризи пов'язані зі зміною життєвих ролей людини, їх протікання супроводжується переходом кількісних змін у якісні.

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

За оцінками, 240 мільйонів дітей у всьому світі живуть з інвалідністю. Як і всім, їм потрібна якісна освіта, щоб розвивати свої навички та повністю реалізувати свій потенціал. Проте діти з обмеженими можливостями часто залишаються поза увагою при розробці політики, що обмежує їхній доступ до освіти, здатність брати участь у соціальному, економічному та політичному житті. У всьому світі ці діти є одними з найбільш імовірних, хто не навчається у школі. Вони стикаються з постійними перешкодами для освіти через дискримінацію, стигму та звичайну неспроможність.

Розвитком інклюзивної освіти у світі займається ЮНІСЕФ. Щоб закрити розрив у освіті для дітей з обмеженими можливостями, ЮНІСЕФ підтримує зусилля уряду кожної країни, яка входить до складу ООН щодо розвитку та моніторингу систем інклюзивної освіти. Така робота зосереджена на чотирьох ключових сферах:

1. Тема інклюзивної освіти в дискусіях, заходах високого рівня й інших формах інформаційно-роз'яснювальної роботи, орієнтованих на політиків і широку громадськість.

2. Підвищення обізнаності: увага до потреб дітей з обмеженими можливостями, проводячи дослідження, семінари та інші заходи для державних партнерів.

3. Розбудова потенціалу: ЮНІСЕФ нарощує потенціал систем освіти в країнах-партнерах шляхом підготовки вчителів, адміністраторів і громад, а також надання технічної допомоги урядам.

4. Підтримка впровадження: ЮНІСЕФ допомагає в моніторингу та оцінці в країнах-партнерах, щоб закрити розрив між політикою та практикою.

Таким чином, зі стрімким розвитком інклюзивної освіти та за сприяння ЮНІСЕФ учні з обмеженими можливостями мають змогу вчитися та рости.

САМООЦІНКА ОСОБИСТОСТІ

Самооцінка особистості є складовою самосвідомості та розглядається як оцінка особистістю власних якостей, розуміння свого місця серед інших. Самооцінка визначає не лише ставлення до себе, а й ставлення до оточуючих, поведінку людини в різних життєвих ситуаціях.

До особистісних факторів, що поряд із ситуацією визначають поведінку людини, за думкою дослідників, належать: здатність самостійно діяти незалежно від ситуації; способи сприймання й оцінки ситуації, вибору форм відповідної поведінки; оцінка можливих наслідків тих чи інших вчинків у даній ситуації; цінності – те, що має для людини значення і сенс; плани поведінки та способи її суб'єктивної регуляції.

Факторами, що впливають на становлення самооцінки дитини в процесі її дорослішання, є наступні:

- успішність шкільного навчання та ставлення вчителів до дитини;
- результативність спілкування з однолітками, наявність товариських і романтичних взаємин;
- співвідношення власних досягнень людини з планами та порівняння з досягненнями інших значущих людей.

Емоційна насиченість самооцінки визначається тим, наскільки усвідомлення тієї або іншої якості відповідає потребам та інтересам людини, сприяє досягненню нею мети діяльності. Самооцінка нерозривно пов'язана з потребами, інтересами, мотивами, цілями і стандартами людини, від якої власне й залежить вибір критерію.

Сутність процесу самооцінювання полягає в оцінці відповідності того чи іншого уявлення про себе, його зіставлення з особистими інтересами, цінностями, особистими стандартами і цілями.

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Запровадження карантину з причини поширення вірусу COVID-19 та складна ситуація через військові дії на території України внесли зміни у всі сфери суспільного життя. У сучасних умовах навчальні заклади, пристосовуючись до нових обставин надання освіти, активно запроваджують систему дистанційного навчання. Дистанційне навчання – це особлива форма організації освітнього процесу, яка базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій та забезпечує ефективну інтерактивно-інформаційну взаємодію між усіма учасниками освітньої діяльності незалежно від їх місця знаходження.

Водночас сучасні світові тенденції щодо поширення мережових інформаційних технологій відкрили нові перспективи розвитку освітнього процесу. Вдале поєднання сучасних технологій з вже існуючими методами викладання є запорукою успішності освітньої діяльності не лише здобувачів, а й викладачів. Дистанційна освіта характеризується гнучкістю, паралельністю, великою аудиторією та якістю. Метою дистанційного навчання є надання можливостей здобувачам самостійно опрацьовувати навчальний матеріал та отримувати необхідні консультації у зручний для них час незалежно від місця розташування.

Дистанційне навчання дозволяє максимально активізувати самостійну роботу здобувачів, що є надважливим, оскільки майбутній фахівець повинен вміти самостійно організовувати свою пізнавальну діяльність, а сучасні комп'ютерні технології здатні забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації так само, а іноді й набагато оптимальніше, аніж традиційні засоби навчання.

ВПЛИВ СІМ'Ї НА УСПІШНЕ НАВЧАННЯ ДИТИНИ

Батьки виконують основну роль у вихованні та навчанні дитини, тому саме батьки мають найбільший вплив на успішність дитини у навчанні.

Діти – це повне відображення своїх батьків, тому діти завжди моделюють поведінку батьків. Симон Соловейчик казав: „Дитина – це рентгенівський знімок сім'ї”. В першу чергу, батьки повинні самі проявляти цікавість до навчання, тим самим мотивувати дитину у вивченні чогось нового. З дитинства треба займатися з дитиною, привчати її до навчання, тим самим у школі не буде проблем з вивченням матеріалу. Як саме батьки можуть впливати психологічно на дитину?

Дитина, яка живе в атмосфері добра, довіри та любові стикається з проблемами, пов'язаними зі здоров'ям, навчанням, спілкуванням з однолітками. Негативні фактори на навчання дітей зі збоку батьків – це тотальний контроль, реалізація мрій через дитину, надмірна критика, маніпуляція завдяки грошам, або подарункам.

Щоб мотивувати дитину на гарне навчання потрібно: зацікавлювати дитину, щоб вона сама хотіла навчатися; підтримувати дитину та її самооцінку при будь-яких невдачах; створювати умови для успішного навчання; слідкувати за навчанням дитини та допомагати засвоювати нові знання; завжди вірити у сили та можливості дитини.

Головною складовою у навчанні дітей є інформативність. Важливо обговорювати проблеми особистісного характеру, суспільні, сімейні, цікавитись думкою дитини, поважати та направляти її, прищеплювати почуття самоповаги, відповідальності та вміння визнавати свої помилки.

Отже, проаналізувавши негативні та позитивні критерії впливу батьків на навчання дитини, ми можемо зробити такий висновок, що дитині безумовно потрібна підтримка батьків для успішного навчання.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ

Актуальність вивчення перспектив і ризиків переходу до цифрової освіти визначається низкою факторів. Насамперед, це пов'язано з викликами сучасного інформаційного суспільства, динамічністю технологічних та соціальних трансформацій, які потребують застосування найбільш швидких та економічно вигідних способів генерації та передачі знань. Цифрове навчання як інструмент перебудови та оновлення системи освіти відповідає цим вимогам. Сьогодні його визначають як засіб, який здатний забезпечити досягнення цілей сталого розвитку, як інструмент підтримки креативного та інноваційного потенціалу жителів планети на належному рівні.

Значущим аргументом на користь аналізу перспектив і ризиків імплементації цифрових технологій в освітню практику виступають завдання самої освіти, яка сьогодні має не лише йти в ногу з часом, але випереджати його. Діти та молодь мають бути готові до роботи у світі, де все більше сфер діяльності оцифровано. Це означає, що освітній процес має бути модернізований з урахуванням вимог інформаційного суспільства. При цьому важливо уникнути зловживання цифровими засобами в процесі навчання. Існують обґрунтовані сумніви в тому, що повний перехід навчання „на цифру” буде сприятливим. Потрібно знайти баланс між цифровими та традиційними технологіями навчання, які ґрунтуються на реальних ефективних практиках. Адже сутність концепції цифрового навчання полягає не в тому, щоб просто надати учням/студентам доступ до технологій або замінити традиційні методи на передові, але зробити інтеграцію цифрових технологій в освітній процес таким чином, щоб покращити його результати.

Цифровізація – це глобальний процес. Тому у реалізації завдань цифровізації освіти повинні брати участь вчені, фахівці ІТ-компаній, розробники програмного забезпечення, педагоги, учні, студенти та, звичайно, сама громадськість.

ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ, ДЕФЕКТИ МОВЛЕННЯ

Проблема порушення мовлення у дітей є досить актуальною у наш час. Статистика стверджує, що кожна четверта дитина має дефекти мовлення. У повсякденному житті найбільш частими є дислалії – розлади мовлення, які проявляється у порушенні вимови звуків та заїкання. Це порушення темпу та ритму мовлення внаслідок судом, що виникають у м'язах артикуляційних органів, а також голосових зв'язках та органах дихання. Загальноприйнятими методами усунення недоліків мовлення є логопедичні вправи, спрямовані на ознайомлення з певними словами чи звуками та фізичні вправи, спрямовані на зміцнення м'язів, які виробляють звуки мови. Одні з найпопулярніших методів на сьогодні є вибір цілі та орально-моторна терапія.

Мета нашої роботи – дослідити дієвість усунення дефектів мовлення за допомогою методів вибору цілі та орально-моторної терапії і виявити їх ефективність на практиці.

У дослідженні брали участь 30 дітей з порушеннями мовлення – учні 3-6 класів Охтирської загальноосвітньої школи I-III ступенів №4 імені Остапа Вишні. З них 25 дітей мають дислалію, 5 – заїкання. У процесі дослідження було застосовано метод вибору цілі, який передбачав практику певних звуків або слів для ознайомлення з конкретними моделями мовлення, що найкраще підходив для дітей із дислалією. Другим методом стала орально-моторна терапія, яка проводилася заради покращення м'язової сили, контролю моторики та контролю дихання, у дітей із заїканням.

За підсумками дослідження була виявлена позитивна динаміка у 18 дітей з різними видами дислалії, що склала 72%, а також у 4 дітей із заїканням, що в загальній кількості склало 80%. Даний аналіз показав, що використання методів вибору цілі й орально-моторної терапії в усуненні дефектів мовлення є доволі ефективним, що позитивно відображалось на успішності учнів.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВІКОВОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Сьогодні педагогіка в Україні, та в усьому світі, перебуває під впливом психології. Наразі ці галузі освіти не можуть стояти окремо. Педагогічна та вікова психологія мають безпосередній вплив на педагогіку.

Вікова психологія - дисципліна, що вивчає закономірності психологічного розвитку людей на різних етапах індивідуального життя. Однією з головних проблем вікової психології є рушійна сила та джерело індивідуального психологічного розвитку особистості.

Психологія освіти вивчає закономірності психічної діяльності в процесі навчання. Ця галузь охоплює: психологію навчання, психологію освіти та психологію вчителя. Основними проблемами педагогічної психології є: біологічне дозрівання та зв'язок навчання з розвитком дитини, системні проблеми розвитку дитини та комплексні ефекти навчання, проблеми психологічного та поведінкового розвитку дітей тощо.

Багато психологів вже давно працюють над вирішенням перерахованих вище проблем. Жодне з цих питань не було остаточно узгоджено та обґрунтовано, адже психологічна особистість постійно змінюється під впливом часу і суспільства. Розв'язання цих психолого-педагогічних проблем вимагає від вчителів чи вихователів високої професійної якості. Здебільшого, це психологічні знання, вміння та навички. Більшості вчителів цього високого рівня явно не вистачає. Причина цього полягає в тому, що програми підготовки вчителів ще не передбачили того обсягу інформації, який вони повинні мати, та яка може знадобитися викладачам на практиці. Таким чином, можуть виникати проблеми, пов'язані з підготовкою та перепідготовкою вчителів і вихователів у галузі психології.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ САМОВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Самовиховання – це систематична та свідома діяльність людини, спрямована на вдосконалення власної особистості та формування у себе позитивних якостей і подолання негативних.

Передусім самовиховання вимагає тривалих вольових зусиль та уміння досягати поставленої цілі. Також воно передбачає певний рівень розвитку особистості та її інтелекту, який проявляється усюди, стосовно зміни та усвідомлення свого „Я”.

Важливим аспектом самовиховання є логічне мислення, вміння аналізувати кожен свій вчинок та зіставляти їх із вчинками інших людей. Тому кожен педагог повинен проводити індивідуальні бесіди, в яких детально аналізують порушення правил поведінки та привчають учнів до самоаналізу.

Проблема самовиховання особистості особливо актуальна у підлітковому та юнацькому віці. Потреба у самовихованні підлітка обумовлена емоційною принадністю мети, заради якої він готовий спонукати себе до подолання перешкод. Кожен підліток хоче якомога швидше стати дорослим та самостійним, щоб менше залежати від батьків та рідних. Особливу привабливість для підлітка має образ вихованої людини з сильним характером.

В юнацькому віці людина вже добре усвідомлює своє професійне та особистісне самовизначення і тому самовиховання має більш цілеспрямований характер. Юнак більш самокритично оцінює свою власну поведінку та усвідомлює, що самовиховання є складним і тривалим процесом, який потребує постійних зусиль протягом усього життя.

Нарешті, самовиховання має велике значення для досягнення, успіху у навчанні, педагогічній діяльності, сімейних стосунках і взагалі у житті.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стрімкий розвиток технологій потребує від соціуму швидких змін та підлаштування під новий ритм життя. Вміння чітко формулювати свої думки, швидко перебудовуватись у нестандартній ситуації та досягати поставленої мети – є головною вимогою до сучасної молоді.

Розвиток критичного мислення розглядався в працях Дж. Брауса, М. Векслера, Р. Джонсона, Р. Енніса, С. Заир-Бека та інших. Б. Теплов у своїх наукових працях трактував критичне мислення як уміння оцінювати роботу думки, ретельно обмірковувати свої висновки, бачити слабкі та сильні сторони, розкривати щось цінне у своїх думках і бачити помилки.

Критичне мислення виконує важливу роль у формуванні всебічно розвиненої особистості, головним фактором якого є не заучування навчального матеріалу, а його розуміння та переосмислення. Ефективними методами розвитку критичного мислення можуть бути дискусія, створення проблемної ситуації, методики „асоціативний куш”, „прес” та „фішбоун”. Також важливо давати учням завдання підвищеної складності, формувати навчальний процес як дослідження ними нового матеріалу, вироблення власних думок і вміння їх відстоювати. Одним з факторів формування критичного мислення є розвиток соціально-психологічних якостей особистості, спроможність правильно розуміти поведінку людей здатність виділяти з контексту вербальну та невербальну інформацію й розуміти причинно-наслідкові зв’язки. Іноді нав’язливі думки суспільства впливають на особистість учня та не дають змогу проявлятися його творчості.

Отже, розвиток критичного мислення відіграє значну роль в становленні особистості учня, де вплив суспільства відіграє значну роль. Вчитель повинен формувати в учнів не шаблонні думки та рішення, а спрямовувати їх до правильної постановки запитань та розвитку своїх здібностей.

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ

Мовлення є основною функцією розвитку мислення, допомагає планувати і регулювати поведінку дитини, впливає на розвиток її особистості. Формування мовлення дитини визначається як процес оволодіння рідною мовою, уміння користуватися мовою як засобом пізнання навколишнього світу, оволодіння накопиченими людством навичками як способом пізнання самого себе.

Процедура формування мовлення проходить у кілька етапів (О. Леонтьєв). На першому етапі (з моменту народження до року), дитина має лише голосові реакції: крик і плач, на другому місяці починає гуліти, а з третього – лепетати. З п'ятого місяця починає прислухатися до мовлення батьків та намагатися наслідувати, вимовляючи прості „ба-ба, га-га, ма-ма”.

З вимовою першого слова (1-3 роки) починається другий етап. Це період становлення активного мовлення. Дитина розуміє прості слова, які вона постійно повторює, при цьому вона може їх плутати, переставляти місцями звуки та спотворювати їх. У віці 18 місяців дитина розуміє пояснення дорослих, засвоює знання, запам'ятовує нові слова. До 3-х років у дитини значно збільшується обсяг словникового запасу (близько 1000 слів).

На третій стадії (до 7 років) у дитини вдосконалюється мовлення, і вона використовує його для спілкування з дорослими. Багато дітей помилково вимовляють звуки: найчастіше відзначають неправильну вимову шиплячих, свистячих, сонорних звуків („л”, „р”).

Четверта стадія – шкільна (від 7 до 17 років). Їй притаманне усвідомлене засвоєння знань, але головна мета – розвиток письмового мовлення.

Отже, мовлення слід розвивати як спосіб спілкування, створюючи обставини, за яких дитина може знаходити контакти та досягати своїх цілей, звертаючись до однолітка чи дорослого. Спілкуючись з дитиною, необхідно вміти викликати у неї відповідні дії та залучити її до розмови.

МОЖЛИВОСТІ ЛЮДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

Існує думка, що людський мозок використовується не на повну силу своїх можливостей, але і цього вистачає для народження геніальних ідей, що тягнуть за собою великі відкриття та досягнення. А якщо використати мозок на всі 100 відсотків? Чи це можливо?

Канадський письменник, автор робіт з особистісного розвитку людини, Д. Кехо у книзі про психологію, саморозвиток і мотивацію „Підсвідомості все підвладне” пропонує цікаву теорію влаштування всесвіту та можливостей людського мозку. За думкою автора завдяки свідомості людина може змінити своє життя та вплинути на зміни життя всього людства загалом. З його погляду, розум, свідомість і підсвідомість пов'язані між собою. Так, змінюючи щось в одному, ми автоматично змінюємо щось в іншому. Людина, яка взаємодіятиме зі своїм розумом, свідомістю, підсвідомістю, душею та тілом, є єдиним механізмом, який можна переналаштувати на будь-яку хвилю. Існують певні правила та практики, які потрібно застосовувати щодня для досягнення своїх цілей.

Одним із найкращих визначень свідомості є остенсивне, тобто визначення предмета шляхом безпосереднього показу. Усі ми відчуваємо ментальні образи та відчуття, що є проявом нашої свідомості. За думкою Д. Кехо, власне від здорового стану свідомості залежать позитивний емоційний тонус і творча самореалізація індивіда. Тому людина має усвідомлювати це і нести відповідальність за свій стан свідомості не лише перед самою собою, а й перед тими, хто її оточує. По-справжньому щаслива людина часом і сама не усвідомлює наскільки вона є соціально корисною.

Отже, чим більше людина працює над ясністю своєї свідомості, тим зрозумілішим і дивовижнішим є шлях її життєвого шляху.

ОСОБЛИВОСТІ УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Уважність людини є необхідною умовою та засобом при виконанні будь-якої діяльності, чіткого й усвідомленого відображення навчального матеріалу та його міцного засвоєння. З погляду К. Ушинського, увага є тими дверима нашої душі, через які, проходять усі об'єкти зовнішнього світу, що відображаються у свідомості.

У науковій психологічній літературі вивченням уваги молодших школярів займались Ю. Бугера, Л. Виготський, О. Леонтьєв, Л. Макарова Т. Савченко та ін. Особливості впливу окремих властивостей уваги на навчальну діяльність досліджували І. Баскакова, В. Бодрова, Л. Божович, М. Лиля які з'ясували, що важливими у засвоєнні навчального матеріалу є як окремі властивості уваги, так і їх сукупність. Питання діагностики та корекції уваги учнів початкових класів вивчали Л. Малашинська, А. Осипова.

Суттєвою особливістю уваги молодших школярів є те, що в них переважає мимовільна увага, вона підвладна зовнішнім впливам, більшою мірою залежить від умов, в яких відбувається навчальна діяльність учнів. Увазі молодших школярів притаманні незначна стійкість (10-20 хвилин), часте відволікання; невеликий обсяг (2-3 об'єкти), недостатній розподіл і слабе переключення. Молодшим школярам складно зосередитись на одноманітному й і непривабливому для них виді діяльності, тому процес викладання в початковій школі має бути конкретним, максимально цікавим, емоційно насиченим, із широким використанням наочності. Особливості уваги, зазначені вище, слід враховувати під час планування як навчальної, так і виховної роботи.

Отже, враховуючи зазначені особливості, можна констатувати, що в початковій школі необхідно проводити профілактичні вправи, спрямовані на підвищення ефективності функціонування всіх властивостей уваги у дітей.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мислення є опосередкованим, заснованим на розкритті зв'язків, відносин, опосередкувань, і узагальненим пізнанням об'єктивної реальності, що завжди пов'язане з вирішенням проблемної ситуації.

Відмітною ознакою творчості як виду діяльності є суб'єктивна новизна її продукту. Об'єктивно результат творчості дитини може бути й новим, оригінальним, нестандартним, але водночас досягнутий за вказівкою, ідеєю, планом або допомогою вихователя. Разом з тим дитина може знайти таке рішення, яке вже відомо, але разом з тим віднайдено нею самостійно.

Успішність розвитку творчого мислення в дітей дошкільного віку залежить від того, як враховує педагог основні закономірності дитячої творчості.

За думкою П. Блонського, особливістю творчого мислення дошкільників є те, що дитина без критики ставиться до результату власної творчості. Дитячий задум є суб'єктивним, оскільки не визначається ніякими ідеями, критеріями чи вимогами. Розвиток творчого мислення у дошкільників йде поряд з формуванням їх виконавських умінь і навичок: чим вони є більш різноманітними та досконалими, тим багатшою є фантазія дітей, реальніші їхні задуми, тим складніші завдання вони виконують.

Вчені-психологи встановили, що розвиток творчого мислення людини є невіддільним від розвитку її мовлення, що обумовлює такі напрями в роботі з дітьми: навчання їх вмінню вербально позначати способи розв'язання завдань, описувати прийоми роботи, визначати основні складові завдання, зображати і читати графічні зображення. Засвоєння дошкільниками потрібного лексичного запасу є важливим для розвитку у них внутрішнього плану дії, оскільки за будь-якого творчого процесу завдання розв'язується спочатку у внутрішньому плані, а потім переходить у зовнішній.

РОЛЬ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Сімейне виховання – найважливіший тип виховання дитини. Саме сім'я є безпечним місцем для дитини, де вона починає свої перші життєві кроки. Якщо дитина не отримала гармонійне виховання у родині, це призводить до серйозних порушень у процесі соціалізації та загального розвитку особистості. Те, що дитина здобуде у сім'ї, вона буде зберігати впродовж всього свого життя. Внутрішньо-сімейні відносини формують моральний розвиток дитини. Такі відносини повинні мати такі характеристики: чесність, доброта, підтримка, повага, щедрість та щиросердечність. Якщо у сім'ї довірливі та легкі стосунки, то дитина буде поважати батьків, якщо суворі та напружені – боятися та зневажати.

У сім'ї формується особистість дитини шляхом її близьких взаємин між членами родини, переймання норм їхньої поведінки та досвіду. Оскільки дитина переймає багато від батьків, їм потрібно моделювати свою поведінку задля того, щоб гарно вплинути на дитину. Вчинки та поведінка батьків повинні сприяти формуванню саме тих цінностей та якостей, які вони хочуть їй передати. Як писав А. С. Макаренко: „Батьківська вимога до себе, батьківська пошана до своєї сім'ї, батьківський контроль над кожним своїм кроком – ось перший і найголовніший метод виховання”.

Одним з не менш важливих чинників сімейного виховання є спільна діяльність батьків і дітей. Дітей потрібно залучати до співпраці, у процесі вони отримають певні трудові обов'язки, що відповідають їх віковим можливостям. Діяльність має бути цікавою як для дітей, так і для їх батьків. Така співпраця дітей з батьками може мати більший виховний вплив, ніж словесні повчання.

Успіх сімейного виховання, насамперед, залежить від організації домашнього побуту, традицій сімейного життя та підтримки дитини у її прагненнях.

ДИТИНОЦЕНТРИЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Дитиноцентризм – орієнтація на внутрішній розвиток здобувача освіти, що передбачає здібності дитини, її інтереси та потреби в освітньому просторі, враховує права вихованця, його цінності. Процес навчання і виховання дитини залежить від природних здібностей, які необхідно враховувати, здійснюючи індивідуальний підхід до учня. Завдання педагога полягає у створенні психологічного комфорту для дитини, навчанні її керувати стресом і емоційною напругою, враховуючи вікові особливості.

Перехід з початкового рівня навчання в закладі освіти до базового припадає на період молодшого підліткового віку, який кожна дитина переживає індивідуально. В одних погіршується результативність у навчанні (часто тимчасово), з'являється тривожність, боязливість, знижується працездатність, спостерігається підвищена втомлюваність, учні стають неорганізованими, що свідчить про затягування процесу адаптації. Інші швидко долучаються до освітнього процесу, беруть участь у шкільному та позашкільному житті, зберігають самоповагу, виходять на новий рівень самосвідомості, відчують потребу в самоствердженні, довірливо спілкуються з однолітками та дорослими. Ці зміни зумовлюються статевим дозріванням, яке позначається на розвитку і функціях всього організму. Інтенсивний статевий розвиток зумовлює виникнення статевого потягу і пов'язані з ним переживання й інтереси.

Провідна діяльність підлітків цього віку спрямовується на усвідомлення рівня довільності у вигляді автономної соціальної поведінки, спілкування та взаємодії з ровесниками на основі конструювання та випробування соціальних відносин, конструювання ідеалу майбутньої дорослості, усвідомлення та вдосконалення власного ідеалу.

ЯК ЗАСНУТИ В ТРИВОЖНІ ДНІ

В умовах війни важко організувати здоровий сон, але він залишається базовою потребою людини, так само як їжа та вода.

Визначимо деякі поради щодо до того, як швидко заснути, якщо людині дуже тривожно та важко розслабитися.

Як постаратися заснути? Існує такий спосіб як навіяти собі, що ти не хочеш спати. Людині потрібно лише переконувати себе в тому, що ну ніяк не хочеться спати та при цьому залишатися у свідомості, тоді організм швидко вкляде її спати. Це явище у психологічній науці отримало назву „парадоксальних намірів”.

Як людині подолати тривожність? Можна скористатися дихальною практикою під назвою „4 – 7 - 8” У вправі потрібно дихати тільки носом, вдихати повітря протягом чотирьох секунд, потім затримати його на сім секунд та видихати на восьмій секунд. Але цю вправу слід робити обережно, уважно слідкуючи за своїм самопочуттям, щоб не було запаморочення. А взагалі вважаємо, що перед тим як лягати спати людині треба уникати інформаційної атаки, не читати на ніч різної інформації, яка б змусила її почати нервуватися. Можна порадити людині перед сном думати тільки про хороше й уникати поганих думок, що також дозволяє позбавитися тривожних станів і переживань.

У різних джерелах можна знайти багато різних способів розслабити себе та заснути протягом короткого проміжку часу, і тому краще спробувати різні, щоб визначити ефективні власне для конкретної людини. Звісно, що краще користуватися тими, які дійсно допомагають.

Таким чином, людині потрібно максимально піклуватися про свій спокій перед сном, щоб не виникало проблем зі здоров'ям.

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ

МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному світі відбуваються різноманітні політичні, суспільно-економічні, екологічні процеси, які впливають на всі сфери життя людини, у тому числі й на освіту. Саме освіта забезпечує розвиток суспільства, і не лише завдяки формуванню освічених громадян, але й внаслідок формування цінностей кожної особистості. За Концепцією „Нової української школи” виховний процес є невід’ємною складовою всього освітнього процесу й орієнтується на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні, соціально-політичні. Головна мета сучасної освіти полягає в тому, щоб виховати духовно зрілу особистість, для якої поняття добра, справедливості, совісті, милосердя, стали б власними ціннісними орієнтирами. Серед дослідників духовно-моральних аспектів проблеми можна назвати І. Беха, С. Гончаренка, І. Зязюна, С. Максименка, Т. Поніманської, В. Рибалка та інших. Молодший шкільний вік є важливим періодом формування особистості, оскільки саме в цей період відбувається становлення основних особистісних якостей людини, формуються основи її самосвідомості, її духовність та емоційна сфера. У цьому віці відбувається поява і іншого важливого новоутворення – довільної поведінки. Дитина стає самостійною, постає перед вибором, як чинити в певних ситуаціях. В основі цього виду поведінки лежать моральні мотиви, ціннісні орієнтації, що формуються в цьому віці. Дитина вбирає в себе моральні цінності, намагається слідувати певним правилам і законам, що є прийнятними в суспільстві.

Отже, моральне виховання є основою всієї багатогранної системи виховання, стрижень в системі всебічного розвитку особистості та її ціннісних орієнтацій як елементів мотиваційної структури особистості. Ціннісні орієнтири є результатом тривалого процесу їх формування, а головна функція цінностей – це сформувати у молодших школярів моральну свідомість, активну життєву позицію, стійку моральну поведінку і моральні почуття, що відповідають сучасному життю.

ПРОБЛЕМАТИКА СУСПІЛЬНОГО ВИЗНАННЯ ПЕДАГОГА: ФАКТОРИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН

Сьогодні бути вчителем – унікальна професія, яка є такою поза часом, модою чи географією.

Вчені провели дослідження соціального статусу педагогів, оплати їхньої праці, соціальний рівень сприйняття вчителя та рівень поваги учнями більш ніж у 35 країнах світу. Висновки - як соціум сприймає педагога, так і відокремлюється те, як будуть сприймати якість освітньої системи загалом. Статус вчителя від особистості розвитку країни та рівня системи освіти

Людина похилого віку поважає працю вчителя набагато більше молодого покоління. Випускник школи – більше, ніж дитина яка досі навчається у закладі освіти. Батьки – більше, ніж бездітні.

В більшості країн вчителі вважають себе на статус вище, ніж думає суспільство. Відношення до педагога в Азії в декілька разів вище ніж в будь-якій іншій країні. Найвищою престижністю професії педагога відмітився Китаї, в свою чергу найнижчою – Бразилія. У низці країн до вчителів ставляться як до соціальних працівників або прирівнюють їх до бібліотекарів. В суспільстві, яке поважає діяльність вчителя, рівень освіти набагато вищий. Педагог та дитина мають знаходитися у середовищі взаємоповаги та розуміння. Цей фактор повинен перетворитися на норму моралі, бо сьогодні, більшість українських дітей не розуміють таке поняття як „взаємоповага”. Іноді таке відбувається через неналежно надане виховання, а буває що сам педагог є винуватцем відносин. Вчителі повинні розуміти психологію дитини як індивіда і намагатися знайти підхід до кожного учня. Нехтування принципами педагогіки призводить до порушення взаємозв'язку, яке впливає у погіршенні освіченості школярів.

Взаємоповага стає важливим пунктом освітнього процесу, яким нехтують до сьогодні.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мотивація навчальної діяльності містить стимул, який орієнтує діяльність особистості, до неї належать потреби, інтереси, емоції, бажання, переконання, ідеали та установки, які спонукають учнів до дії. Розрізняють зовнішню та внутрішню види мотивації школярів.

Зовнішня мотивація виникає під впливом і тиском зовнішніх імпульсів - вимог, наказів, примусу, викликаючи зовнішній дискомфорт (обов'язок виконувати свою волю). До зовнішньої мотивації належить: соціальна, оцінна, наслідкова тощо.

Внутрішня мотивація „народжена” під впливом внутрішнього дискомфорту, діє для внутрішнього задоволення, позитивного психічного стану. При цьому навчальна діяльність організовується активно і не залежить від побажань інших.

До основних способів розвитку мотивації школярів у процесі навчання належать наступні:

- розуміння учнями теоретичного значення навчального матеріалу, що вивчається;
- практична зорієнтованість знань і можливості їх застосування дітьми в повсякденному житті;
- створення на уроці проблемних ситуацій;
- створення під час навчання ситуацій успіху;
- встановлення короткострокових і довгострокових перспектив навчання.

Однією з найефективніших форм мотивації є підвищення впевненості учнів у собі. Також дієвим способом мотивації є планування школярами власних цілей і завдань. Тільки коли учень ставить перед собою особисті цілі в навчанні, у нього з'являється впевненість у собі, що є запорукою успішного навчання. А успіх своєю чергою ще більше підвищує мотивацію.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ

На сьогодні надзвичайно гостро постає проблема неможливості повного розв'язання основних питань та проблем педагогічної психології, що пов'язані з індивідуальністю та неповторністю особистості. Ряд проблем, що існують, дослідники поділяють на теоретичні та прикладні.

Основною теоретичною проблемою є особливості управління навчально-виховним процесом, де не менш важливим є створення та удосконалення освітніх систем для забезпечення гармонійного розвитку особистості. Спрямоване формування пізнавальної діяльності та суспільно корисних якостей особистості є важливим кроком у вдосконаленні освітнього процесу. Слід зазначити про необхідність виявлення основних вагомих мотивів навчання, звертати увагу на особистісні, інтелектуальні та вікові зміни й кризи особистості. Це є поширеною проблемою, яка впливає на процес навчання й виховання та розглядається в педагогічній психології.

Щодо прикладних проблем, то тут провідною є внутрішня психологічна готовність учителів до освітнього процесу. Не менш вагомою проблемою завжди була особливість побудови та вдосконалення навчально-виховного процесу з різновіковими групами та з винятковими дітьми (обдарованими, з фізичними вадами), намагання покращення виховного процесу за допомогою впровадження інноваційних технологій у сферу освіти. Враховуючи вищесказане, педагог повинен розумітися щодо способів нейтралізації соціального тиску та впливу на дітей, а також необхідність залучення батьків у навчальний процес дитини.

Отже, на сьогодні, фігурує велика кількість проблем в освіті, що розкривають сутність і особливість навчально-виховного процесу особистості. Через неповторність та індивідуальність кожного з нас, є безліч рішень щодо удосконалення процесу навчання дитини, залежно від її здібностей та етапів розвитку психіки.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ

Здатність фіксувати та зберігати інформацію спостерігається ще у віці немовляти. Так, дитина яка народилася, може через три місяці впізнати свою рідну матір. Образна пам'ять з'являється приблизно на сьомому місяці життя дитини.

Засвоєння мовлення у ранньому дитинстві сприяє активізації пізнавальної діяльності дітей і подальшому розвитку в них образної пам'яті, появі словесно-логічної пам'яті. У цілому запам'ятовування у цей період набуває більшої стійкості й міцності. Для дошкільного дитинства характерний посилений розквіт пам'яті, чому значною мірою сприяє ігрова діяльність. Дошкільнята починають відображати не лише зовнішні, а й внутрішні, істотні ознаки предметів і зв'язки між ними. Розвиток мовленнєвої й ігрової діяльності поступово зумовлює виникнення і початкове формування довільної пам'яті. Саме це головне надбання дошкільнят, що відчиняє шлях до навчально-виховного процесу у школі.

У молодших школярів відбувається інтенсивний розвиток усіх видів пам'яті, особливо словесно-логічної як умови та результату успіхів у навчальній діяльності. У знаннях, якими опановують молодші школярі, переважає матеріал конкретний. Зазначимо, що довільна пам'ять у молодших школярів ще не досить достатньо сформована, саме через це багато учнів молодших класів досить часто стикаються із труднощами. Процес запам'ятовування в них розгорнутий, і тому, приділяючи увагу одній справі, вони не зможуть одночасно займатися іншою. У ході формування навичок і вмінь відбувається згортання та вдосконалення цього процесу, як наслідок у молодших школярів з'являються можливості поєднувати різні завдання.

Отже, розвиток пам'яті у дітей значною мірою зумовлений провідним видом діяльності у певному віці.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Освіта формувального змісту передбачає взаємодію фахівців психологічної служби та педагогічних працівників у питаннях комплексного розгляду профілактики дискримінації. Гендерні стереотипи формуються за допомогою соціальних установок і моделей виховання. В роботі зі школярами, представники психологічної служби, здійснюють просвітницьку роботу акцентуючи на групових та індивідуальних заняттях.

Анонімні групи самодопомоги з обговорення гендерних проблем варто проводити окремо для дівчат та юнаків, а з просвітницькою метою - змішано. Дієвим інструментом у роботі може стати профіцитарний підхід в обговоренні гендерних стереотипів. Застосування методології фахівця залежить від багатьох чинників (вікових, соціальних, культурних) і варіюється від мети та кваліфікації психолога. Психодіагностична робота, тренінгові заняття, навчальні групи є лише побіжним прикладом у застосуванні шляхів щодо подолання проблем стереотипізації та стигматизації. Педагог має бути неупередженим задля уникнення заборонених тем до періоду формування груп. Освітні програми мають враховувати індивідуально-психологічні та вікові особливості, уникаючи вплив стереотипів соціального чи етнічного змісту.

Зважаючи на поширеність та соціальну прихильність до гендерних стереотипів, педагогічні працівники на власному прикладі мають демонструвати неупередженість, здійснюючи профілактичні бесіди на класних годинах з учнями, залучаючи соціальних педагогів та психологів у подолання порушених проблем.

АГРЕСІЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Агресивна поведінка у дітей зазвичай з'являється у віці від 1 до 2 років, іноді продовжується в дошкільному віці та далі. Укуси, виривання волосся, удари по однолітках і, можливо, по батьках. Але які причини дитячої агресії? Як психологія та педагогіка можуть допомогти з агресивними дітьми?

Варто відразу сказати, що агресивна поведінка у дітей ніколи не буває безпричинною чи невмотивованою, навпаки, її походження може бути складним і різним. Коли дитина діє агресивно або навіть жорстоко, це означає, що в глибині душі є щось, чого вона не може висловити. Тому важливо, аби дорослий спостерігав за дитиною та навколишнім середовищем, щоб спробувати зрозуміти, які причини дискомфорту, що криється за проявами дитячої агресії, а потім запропонувати дитині відповідні стратегії вираження.

У період розвитку ділянка мозку, яка відіграє центральну роль, серед іншого, в регуляції емоцій і контролю поведінки, все ще глибоко незріла. Через це маленьким дітям важко контролювати свої імпульси, ефективно виражати й регулювати свої емоції. Тому може статися так, що дитина, переживаючи особливо інтенсивний емоційний стан і не знаючи, як керувати цією емоцією, в кінцевому підсумку виливає своє розчарування „фізично”.

Отже, треба усвідомлювати, що будь-яка агресивна поведінка насправді є заклик на допомогу. Дитина, яка тільки вчиться належним стосункам з оточуючими, кличе на допомогу, бо сама не впорається, а ситуація їй не під силу. А оскільки інакше не може, так реагує. Тому почути цей крик і правильно на нього відреагувати залежить від дорослих. Треба вислухати дитину, зрозуміти і допомогти їй, а потім разом виробити правильний шаблон. Незамінним інструментом тут буде співбесіда не звинувачувального характеру, а прояв зацікавленості та бажання допомогти.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Наразі ми живемо в сучасному суспільстві, в якому всі між собою рівні, тому діти з особливостями мають повне право навчатися в звичайних школах чи дитсадках, спілкуватися з однолітками і не вважати себе не таким як усі.

Для того, щоб спростити процес навчання для таких дітей в освітніх закладах України започаткували такий напрям, як інклюзивна освіта – формат навчання, який дає кожній людині навчатись у загальноосвітніх закладах.

Мета такого навчання полягає в тому, щоб виключити будь-яку дискримінацію дітей, створити особливі умови для дітей з особливими потребами, забезпечити однакове ставлення до всіх людей. В досягненні цієї мети викладачам допомагає, так званий інклюзивний підхід – створення умов за яких, всі здобувачі освіти мають однаковий доступ до неї.

Незважаючи на активне впровадження інклюзивної освіти в навчальних закладах України, існує низка проблем, які гальмують її активний розвиток. Найактуальнішими з них є:

1. Відсутність спеціального обладнання для навчання, корекції та терапії на вітчизняному ринку товарів.
2. Брак спеціалізованих кадрів, таких як: психологи, логопеди, вчителі-дифектологи, реабілітологи та асистенти в інклюзивних класах. Особливо ця нестача відчувається в малих населених пунктах.

Отже, розвиток інклюзії є дуже актуальним у сучасному суспільстві, оскільки завдяки їй діти з особливими потребами повноцінно розвиваються, що в майбутньому дасть їм змогу реалізуватися як особистість і стати повноцінним членом суспільства, а для звичайних дітей, це змога навчитися взаємодіяти з різними людьми. Тому треба долати труднощі для покращення цього напрямку навчання, щоб наше суспільство надалі стало більш відповідальним, гармонійним і толерантним.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Кожна дитина від народження має задатки до творчої діяльності. Так, з раннього віку дитині притаманний потяг до прекрасного, її приваблюють мелодійні звуки музики, вірші, казки, яскраві кольори, виразна міміка тощо. Таке властиве малюкам чуттєве сприймання довкілля стає основою для розвитку їх творчих здібностей.

Різні види творчої діяльності є невід'ємною складовою системи дошкільного виховання та запорукою успішного засвоєння знань, формування умінь і навичок. Тому до основних завдань дошкільного навчального закладу належать: виховання творчої особистості, творчого мислення та творчих здібностей малюків.

Розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку сприяє дотримання вихователями та батьками наступних умов:

- надання дітям ресурсів, потрібних для творчого самовираження;
- створення умов для вільної та самостійної активності;
- заохочення дітей читати для задоволення й займатись мистецтвом;
- надання дітям можливості висловлювати думки, що відрізняються від думок оточуючих;
- відсутність матеріальних нагород дітей за творчість, оскільки стимули заважають творчому процесу, знижують якість відповідей і гнучкість мислення;
- приділення більшої уваги процесу діяльності, а не її результату.
- залучення дітей до різних видів творчої діяльності.

Отже, розвиток творчих здібностей дошкільників значною мірою залежить від правильного підходу вихователя до організації їх творчої діяльності. Істотне значення має не лише педагогічна майстерність вихователя, а і його власна творчість.

СТРАХИ СТУДЕНТІВ, ПОВ'ЯЗАНІ З ОЦІНЮВАННЯМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодення системи освіти в Україні характеризується зміною векторів цільових, змістовно-методичних, оцінювально-аналітичних компонентів. Наше дослідження зосереджено на проблемі вивчення, пропедевтики і психологічної підтримки роботи студентів над страхами, пов'язаними з навчальною діяльністю. Установлено, що значущим ресурсом пропедевтики є системна співпраця на засадах партнерства, спрямована на формування самооцінювальної компетентності здобувачів. У ХНПУ імені Г.С. Сковороди освітньо-професійні програми містять необхідний елемент – особливості контролю рівня набутих здобувачами компетентностей і оцінювання навчальних досягнень здобувачів. На офіційному ресурсі університету налагоджено відповідну моніторингову діяльність. У змісті робочих навчальних програм освітніх компонентів викладачі, разом з представниками студентського самоврядування, розробляють прості алгоритми системи накопичення балів за ЄКТС. Індивідуальний супровід здобувачів здійснюється НПП і методистами за напрямками: питання організації навчальної діяльності за індивідуальним планом, розроблення індивідуальної траєкторії успіху здобувачів, розподіл часу і попередження прокрастинації, подолання невпевненості в собі і зміцнення смисложиттєвих ціннісних орієнтирів, формування здатностей професійної стійкості в ситуації невизначеності і форс-мажору. За ініціативи професора Т. Хомуленко організовано системну психодіагностичну роботу на актуальні теми з життя освітянської спільноти Сковородинівської альма-матер.

Перспективою розроблення заявленої проблеми бачимо: формування чек-листів чи покрокових інструкцій щодо самооцінювання і об'єктивації взаємооцінювання, групового оцінювання навчально-пізнавальної діяльності з використанням потенціалу мобільних застосунків і сервісів.

ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Педагог повинен мати низку компетентностей, які визначатимуть його як професійного працівника. Компетентність – це комбінування сукупності знань, умінь та навичок з певної сфери, які вільно застосовуються особистістю на практиці. Галузь психології не виняток, адже вона безпосередньо стосується розвитку та формування особистості; комунікації між педагогами та дітьми, педагогами та батьками; психічних процесів, зокрема пізнавальних та інше.

Хоча сім'я є первинним соціальним інститутом для дитини, проте важливе місце в становленні особистості займає школа, де дитина вчиться як предметним знанням, так і соціальним навичкам. Вчитель відіграє роль наставника, який допомагає учням спрямовувати свою діяльність задля ефективного навчання та реалізації свого потенціалу. Також він впливає на формування індивідуальних особливостей людини, що проявлятимуться в її світогляді, стилі спілкування, звичках, самооцінці та системі цінностей. Отож відсутність психологічної компетентності у вчителя може призвести до того, що він „випустить у світ” невпевнену в собі особистість, у якої не достатньо розвинена воля для досягання цілей, побудови важливих соціальних зв'язків, і навіть не здатну до самоконтролю, що може проявлятися в асоціальній поведінці (ігнорування соціальних норм, цінностей тощо).

Тому педагог зобов'язаний знати теорію психології, важливо розуміти особливості психічних процесів, особливо пізнавальних (увага, пам'ять, мислення, сприймання, уява), бо вони забезпечують засвоєння учнями нової інформації. Також психологічна компетентність включає зважання на вікові особливості розвитку та індивідуальність дитини, що допоможе ефективніше впливати на учнів; емпатійність (вміння співпереживати, розуміти дитину). І звісно не на останньому місці є індивідуальні якості самого вчителя, його система цінностей та вміння застосування знань на практиці.

ІНТОЛЕРАНТНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЯК ПРОБЛЕМА ОСВІТИ

Проведений нами ретельний аналіз проблеми у останніх наукових дослідженнях, ЗМІ, соціальних мережах, визначив основні причини: порушення європейської моделі соціалізації інвалідів, яка передбачає не лікування людини з вадами розвитку, формування жалості до неї, а побудову фізичної та інформаційної інфраструктури; наявність стереотипів у відношенні до людей (дітей) з інвалідністю; небажання оточуючих помічати таких людей, щоб не перевантажувати себе негативною інформацією; недостатній рівень інформованості суспільства про проблеми (та можливості) людей з психофізичними порушеннями; жорстокість та прагматичність сучасної молоді, яка збільшується останнім часом; прагнення батьків дітей з інвалідністю приховувати таких дітей від суспільства з метою запобігання співчуття та неприйняття такої дитини; гіперопіка батьками дітей з порушеннями, що гальмує розвиток вольової сфери та унеможливорює процес повноцінної соціалізації; недостатня кількість фахівців, які можуть працювати з означеною категорією дітей; нерозвинений медійний фон, який би пропагував можливості людей з вадами розвитку (наприклад, параолімпійців); відсутність значного культурного контенту (книг, фільмів, вистав), який би знижував бар'єр між людьми, формуючи толерантне ставлення до людей з інвалідністю; небажання батьків здорових дітей формувати у них толерантність до людей-інвалідів з раннього віку, вважаючи інформацію про таких дітей травмуючою; недостатня кількість робочих місць для людей з психофізіологічними порушеннями, низький рівень матеріального забезпечення родин.

ПРОБЛЕМА МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЇ

Поняття „мовна особистість” часто ставало предметом міждисциплінарних досліджень у лінгвістиці, філософії, психології.

У психологічній науці дане поняття розглядається в межах психолінгвістики, увагу дослідників привертають емоційні та мотиваційні прояви особистості та її структура. Дослідженням даної проблеми займалися такі вітчизняні вчені, як В. Белянін, Л. Засєкіна, В. Карасик, В. Красних, О. Лавриненко, М. Макаров та інші.

Так, Л. Засєкіна визначає мовну особистість як „сукупність пізнавальних, емоційних та мотиваційних властивостей, що забезпечують мовну компетенцію людини як носія певного національно-культурного простору”. Вона відмічає, що мовною особистістю можна вважати людину, мова якої достатньо повно відтворює культурний спадок свого народу, який виявляється у мовних та позамовних засобах комунікації, мовних стереотипах, правилах етикету тощо. Складовими мовної особистості, з її думки, є мовленнєві особистості, що знаходять вияв у різноманітних галузях життя людини – професійній, міжособистісній, інтимній.

Дослідниця В. Красних розмежовує поняття мовної та мовленнєвої особистості, при цьому під першою авторка розуміє сукупність здібностей і характеристик людини, що реалізуються у її мовленні, а під другою таку складову мовної, що характеризується конкретним перебігом мовленнєвої діяльності. Тому мовна особистість, з точки зору В. Красних, може реалізувати себе через функціонування різних мовленнєвих особистостей.

Отже, під мовною особистістю у психології розуміють кожну людину, котра користується мовою не тільки як системою лінгвістичних знань і правил, а й як засобом відображення національної та культурної спадщини власного народу.

ПРОЕКЦІЯ ТА ІНТРОЕКЦІЯ ЯК ЗАХИСНІ ФУНКЦІЇ ПСИХІКИ

Психологічні аспекти проєкції та інтроекції вивчали З. Фрейд, Л. Фейєрбах, А. Фрейд, Л. Франк, Б. Мюрстейн, Р. Праєр, Д. Холмс та інші видатні науковці.

Особистість, яка має схильність нерозбірливо приймати чужі стандарти, норми та цінності без спроби усвідомити, що призводить до постійних емоційних коливань і втрати свого „Я”, називають інтроекційною. Вона найчастіше перебуває у спробах примирити внутрішні суперечності замість того, щоб обдумати соціальні норми яким слідує, не аналізує чи відповідають вони її життєвому кредо. Прикладом інтроектів є повчання близьких людей, що підштовхують до „правильної”, з їх точки зору, поведінки. Таким чином, особистість опиняється серед безлічі чужих уявлень та забуває при цьому проаналізувати чи підходить їй така точка зору.

Проекційна людина ж навпаки - звикла перекладати відповідальність за свої почуття на інших. Вона вважає, що оточуючі винні в тому, що вона почуває, при цьому такі припущення можуть буди об'єктивно не підкріплені. Світ для такої особистості „холодний, сірий та злісний”. В проєкції кордони між „Я” і світом зсуваються „в свій бік”, що і дає можливість зняти з себе відповідальність за ті аспекти життя, що здаються „примітивними та не гідними поваги”.

Проекція та інтроекція, як захисні функції психіки, тісно пов'язні між собою, адже обидві можуть сприяти як усвідомленню себе всемогутньою особистістю (наприклад у маленькій дитині завдяки дорослим) так і внутрішньої несвободи та небажання приймати рішення у дорослості. Вони сприяють тому, що особистість, може втрачати особистісну ідентичність та губитись у світі, постійно відчуваючи, що живе „не своїм життям”.

**Е. ФРОММ: ЧОМУ ЛЮДИНІ СКЛАДНО ЖИТИ ТА БУТИ
ЩАСЛИВИМ В СУЧАСНОМУ СВІТІ?**

Увесь економічний механізм з ХХ століття побудований за принципом масового виробництва і споживання. Ми купуємо багато чого без нагальної потреби, просто щоб було. Бажання постійно щось придбати стимулюється рекламою, яка заманює людину новинками, обіцянками відчувати себе особливою. І тут ми потрапляємо у пастку „капіталістичного нездорового суспільства”. Купуючи товар ми не стаємо особливими, не насолоджуємося процесом експлуатації, іноді замислюємося над марнотраством.

„Ціль життя – прожити його з повною віддачею, народитися в повному сенсі цього слова, повністю пробудитися” - зазначив Е. Фромм. А як прожити життя гарно, якщо ти завжди будеш у купі непотребу та вічних боргах?

Люди також мають потребу у визнанні - їм потрібне відчуття цінності своєї особистості як невід’ємної частини єдиного цілого, та замість визнання людей їх використовують як роботів. З’являється відчуження від людей і роботи, втрачається індивідуальність особи, а разом з цим самоповага та впевненість у собі. А якщо ти витрачаєш усі кошти на забезпечення фізіологічних потреб, просто не встигаєш або не маєш можливості досягати вершин, то звідки з’явиться те «пробудження», про яке згадує Е. Фромм у книзі „Здорове суспільство”?

На нашу думку, потрібно намагатися боротися з відчуженням, виходити з рамок комфорту. Ми будемо відчувати себе щасливими лише тоді, коли праця буде привабливою та відповідати бажанням і потребам людства, нести сенс як і для суспільства, так і для нас. Отже, найактуальніші питання людства - це саморозвиток, фінансова грамотність, розуміння та забезпечення своїх потреб тією мірою, яку потребує сама людина, креативне сприйняття світу та загострення питання щодо роботи не заради грошей, а заради гордості за себе.

ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) - це порушення психічного стану, яке має хронічний характер і може розвинутиися після травматичних подій. За даними досліджень, близько 8% чоловіків і 20% жінок, які стали учасниками якихось травматичних подій, мають ПТСР. За відсутності допомоги це може призвести до порушень взаємин, професійної діяльності, здоров'я, навіть життя. ПТСР можна навчитися керувати та надалі подолати.

ПТСР спостерігається в людей, які перебували загрозливих для життя чи гідності власної особистості ситуаціях:

- ветерани військових дій;
- звичайні мешканці, що опинилися в зоні бойових дій;
- жертви сексуального чи/та фізичного насильства;
- полонені та жертви катування;
- жертви чи свідки випадків домашнього насильства;
- жертви булінгу, зокрема у школі;
- люди, котрі знаходилися в зоні стихійного лиха;
- жінки, що пережили травми під час пологів і відчули жорстоке ставлення з боку медичних представників.

У дослідженнях встановлено, що індивідуальна чутливість або стресостійкість є основними факторами розвитку ПТСР. Це порушення описують як результат збудження схильності до травматизації, що вже існує, під впливом зовнішніх стресорів. ПТСР проявляється у постійних думках щодо травматичної події, житті в постійній бойовій готовності, уникненні згадок про травму, панічних атаках, хронічному болю, недовірі, негараздах у буденному житті, зловживанні алкоголем, тютюном, проблемах у взаєминах, віддаленні від партнера, наявності суїцидальних думок.

Подолання наслідків ПТСР передбачає медикаментозний та/чи психотерапевтичний вплив.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

Етап переходу до молодшого шкільного віку значущим є психологічний стан дитини, тобто сформованість готовності до здобуття нового статусу дитини як школяра. За даними вчених (Е. Басін, Б. Ельконін та інші), неготовність до нового соціального статусу є однією з причин подальшого небажання дитини вчитися. Як наголошує О. Сапогова, одна з причин проблем з навчанням в молодших класах – розбіжність моменту задовільних передумов до навчання і моменту реального прибуття до школи, тому, щоб не піддавати дитину стресу через неуспішність у школі, треба вивчати проблему завчасно.

У психолого-педагогічній літературі вивченням психологічної готовності дитини до школи займались В. Мухина, Д. Ельконін, Л. Виготський, І. Шванцара та інші. Намагалися виділити свої варіанти складових готовності дитини до школи В. Давидов, О. Запорожець, Б. Ломов. С. Штребела, А. Керн, Я. Йірасек, які виокремили такі ознаки школяра: бути зрілою з розумової, емоційної та соціальної сторони. Д. Ельконін та А. Венгер вважали, що психологічна готовність складається з: розумової готовності (розвинене мислення дошкільника); вольової готовності (формування потрібного рівня довільності); мотиваційної готовності (бажання йти до школи); особистісної готовності (сподівання отримати новий соціальний статус школяра); соціально-психологічної готовності (сформованість поважливого ставлення до вчителя).

Отже, опанування дошкільником не лише початковими здібностями шкільної науки, а й науки життя, сформованість готовності до прийняття ним нового статусу як школяра, набувають особливого значення не тільки у готовності дитини до шкільного навчання а й у його особистісному розвитку.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕПРЕСИВНИХ РЕАКЦІЙ У ДІТЕЙ

Основними ознаками, за якими визначають депресивні реакції – це труднощі зі сном, порушення концентрації уваги, відсутність інтересу до веселих занять, низький рівень енергії або загальна втома, та різкі зміни настрою. У дітей при депресивному стані емоції відрізняються страхами темряви, самотності, підвищеною тривожністю тощо. Е. Краепелін, який розглядав проблеми дитячої депресії, вважав, що депресія може виникнути вже в 10 років. Емоційні стани при яких проявляються депресивні ідеї підлітків можемо знайти також в дослідженнях J. Kashani.

Діти можуть не контролювати свій настрій та поведінку що може заважати їм насолоджуватися школою, спортом чи іншими звичайними дитячими заходами. Як правило діти, що вирости у сім'ї, де у батьків діагностували депресію, більш схильні до депресивних реакцій, ніж діти, батьки яких не мають цього захворювання. Підлітки та діти з конфліктних сімей, або батьки яких зловживають алкоголем та ведуть пасивний спосіб життя, піддаються більшому ризику депресій. При біполярних розладах у дітей, можуть виникати різкі зміни настрою: емоційні підйоми (манія) і падіння (депресія). Підлітки, які страждають на розлади, переносять депресивні реакції найважче та складніше, ніж діти молодшого віку. Такі діти надто узагальнюють ефекти негативних подій і знаходяться в очікуванні трагічних наслідків. Вони концентрують увагу на негативних сторонах, та почувають відповідальними себе.

Якщо є підозри, що дитина в депресії, треба знайти час, щоб вислухати її тривоги. Навіть якщо здається, що проблема не викликає справжнього занепокоєння, треба пам'ятати, що вона може бути для дитини дуже важливою. Головне – відкрите спілкування, тобто не говорити дитині, що робити, а уважно її слухати. Таким чином, можна дізнатися більше про те що турбує дитину.

СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Психологічна готовність дитини до школи розглядається як рівень її психічного розвитку потрібний для засвоєння нею шкільної навчальної програми в умовах навчання в колективі однолітків. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання є одним із головних аспектів психічного розвитку на етапі дошкільного дитинства.

Виокремлюють два аспекти психологічної готовності - особистісний і інтелектуальний, від яких залежить майбутнє успішне навчання дитини й її адаптація до нових умов, взаємин у шкільному середовищі.

Розумова складова готовності дитини до школи пов'язана з розвитком її мисленнєвих процесів - здатністю порівнювати, аналізувати, обмірковувати, робити висновки. Також даний компонент готовності передбачає наявність у дитини певного кругозору знань щодо навколишнього середовища та початкових умінь у навчальній діяльності. Розвитку розумової готовності сприяє систематичне розумове виховання протягом дошкільного часу, якому багато уваги приділяється у дитячому садку. Особистісна складова готовності передбачає наявність у дошкільника бажання піти до школи, якостей, що дозволяють взаємодіяти з однолітками та дорослими, певного рівня розвитку емоційно-вольової сфери.

Недостатній рівень психологічної готовності дитини дозволяє передбачити труднощі в засвоєнні шкільного матеріалу, що може призвести до відставання та труднощів в інтелектуальному розвитку.

Отже, суттєво, щоб дитина напередодні вступу до школи мала не лише фізичну, а й психологічну готовність, що визначається тією системою вимог, які ставить перед нею школа.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДИТИНУ

Сучасні інформаційні технології, у першу чергу соціальні мережі, здійснюють істотний вплив на життєдіяльність дитини, розвиток її мозку.

Основним джерелом негативного впливу на здоров'я користувачів є монітор, до дії якого найбільшу чутливість виявляють нервова, імунна, ендокринна та статева системи організму. Причому в групі ризику опиняються діти дошкільного та шкільного віку. За тривалого знаходження за комп'ютером у них виникають зміни у функціонуванні організму, оскільки через постійну концентрацію уваги та надходження значної кількості інформації, настає розумова втома та порушення уваги. Через нервово-м'язову напругу швидко розвивається перевтома, що супроводжується головним болем, також можуть виникати шум у вухах, запаморочення, нудота, розлади сну та пам'яті, надмірна метушливість.

Водночас раціональна та нормована робота на комп'ютері має позитивне значення для дітей, особливо в період активного пізнання світу, набуття навичок. Діти отримують широкі можливості для різнобічного розвитку, навчання та розширення кола спілкування. Але, у той же час, ці надбання призводять до зниження культурного рівня підлітків, їх моральних якостей, пізнавальних процесів, самотності. У сучасного покоління вчені відмічають зміни духовно-культурного і інтелектуального розвитку: інформаційні технології здійснюють сугестивний вплив та іноді здатні довести до повного змішування реального та віртуального світів.

Отже, актуальним є проведення заходів профілактики щодо запобігання виникнення в дітей залежності від Інтернет-технологій, причому завданням батьків стає не заборона користуванням комп'ютером, а підбір таких ігор, що будуть мати розвивальне значення.

ЯК ДОПОМОГТИ ДИТИНІ ПОДОЛАТИ СТРЕС: ДІЄВІ ПОРАДИ

Стрес є реакцією організму у відповідь на сильну дію зовнішнього подразника. Його виникнення означає, що людина, зокрема дитина, залучилася до певної діяльності, спрямованої на переборення небезпечних для неї впливів. У ході стресу виникають значні психофізіологічні, біохімічні зміни в організмі, що спрямовані на активізацію захисних сил і пристосування до ситуації. Стрес може бути нешкідливим, якщо дитині вдається подолати стресовий вплив чи пристосуватися до нього. Але за умови перевищення інтенсивності впливу стресогену та тривалості стресу можливостей організму адаптуватися, настає дистрес, що призводить до стану сильного психічного та м'язового напруження, соматичних порушень.

Щоб заспокоїти лімбічну систему, а вже після поговорити з дитиною, треба виконати прості дії, що ґрунтуються на основі прив'язаностей між батьками та дітьми. Слід якби „під'єднатися” до дитини та „перемикнути” її у власний режим. Образно кажучи, дорослому слід своїм внутрішнім станом скоригувати стан дитини: підбадьорити, якщо дитина знесилена та квола, або ж, навпаки, заспокоїти, якщо вона напружена та надактивна. Можна запропонувати такі прості способи для налагодження контакту з дитиною:

- турботливі та приємні для дитини доторки, що дозволяють їй розслабитися;
- зоровий контакт – зосередження на обличчі, тривалий і комфортний погляд;
- мовленнєвий контакт – звертатися до дитини м'яким, спокійним і мелодійним голосом;
- емоційна чутливість – визначення мінімальних змін у зовнішніх проявах поведінки дитини;
- взаємодія у спонтанній грі - дорослий бавиться з дитиною, використовуючи уяву.

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

„Інклюзія” – це процес постійного пошуку ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей з особливостями. Інклюзивна освіта дає змогу цим дітям вчитися в загальноосвітній школі чи відвідувати стандартний дитячий садок. Така форма навчання адаптує навчальний процес і бере до уваги потреби усіх дітей.

Інклюзія в процесі освіти несе в собі таке поняття як „процес реагування на різноманітні потреби дітей”, які беруть участь у навчанні. Задля комфорту, для учнів створюють максимально зручні умови здобування освіти, а саме: перепланування приміщень навчання; впровадження нових методик вчення; влаштування однакового плану освіти для всіх учнів; розроблення методик оцінювання зберігаючи всі моменти особливостей даних здобувачів.

Інклюзія – це присутність, участь і досягнення всіх учнів. У 2017 році було прийнято Закон про інклюзивну освіту в Україні та проєкт для соціальної адаптації в соціумі дітей з їх особливими потребами для навчання в загальноосвітніх закладах. Соціальна адаптація - це пристосування індивіда до умов соціального середовища. Також в описаному вище законі прописані права цих дітей. Кожна дитина, що претендує на інклюзивне навчання, здобуває освіту та відвідує загальноосвітній заклад безплатно.

Наразі розвиток інклюзивної освіти містить ряд таких аспектів: зарахування в інклюзивні класи загальноосвітніх навчальних закладів; психологічна підтримка та корекційно-розвивальна терапія; можливість навчатися індивідуально та віддалено; підтримка дитини професійними фахівцями; адаптована програма для кожного здобувача. У 2021 році в Україні нараховано, приблизно, 13.500 інклюзивних класів, в яких навчались більш ніж 19.000 учнів з особливими потребами.

Отже, можемо зробити висновок, що в Україні, кожен індивід має право на отримання освіти зі своїми різними можливостями, але з рівними правами.

СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Психологія – це наука, яка вивчає закономірності розвитку та функціонування психіки. Сучасна психологія є популярною системою дисциплін, що допомагає розв'язувати проблеми конкретних видів діяльності.

Педагогічна психологія. Досліджує психологічні особливості навчання та виховання людини, також вона вивчає особливості педагогічної діяльності вчителя. Дисципліна з'ясовує психологічні чинники, що впливають на процес вчення та на відносини педагога й учня.

Військова психологія. На теперішній час є дуже актуальною. Перш за все вона вивчає поведінку людини в умовах бойових дій, виявляє психологічні проблеми управління бойовою технікою, сприяє формуванню відносин начальства та підлеглих.

Психологія спорту вивчає психологічний стан, емоційну підготовку спортсмена до змагань, психологічну реабілітацію після змагань або травм.

Медична психологія вивчає психологічні аспекти лікаря та хворого. Вона поділяється на психофармакологію, психотерапію, нейропсихологію, психопрофілактику, психогігієну.

Юридична психологія. Спеціалізується на психологічних аспектах пов'язаних з системою права. Розділяється на судову психологію, кримінальну психологію, пенітенціарну психологію.

Соціальна психологія. Вивчає закономірності спілкування людей у групах, їх поведінку та вплив один на одного, також вивчає різні масові соціально-психологічні явища.

Головне завдання сучасної психології – це надати кваліфіковану психологічну допомогу в конкретній сфері діяльності. Спостерігати за людиною та сприяти її якісному психічному розвитку, формувати продуктивну психічну діяльність тощо.

ЕМОЦІЙНІ СТАНИ ОСОБИСТОСТІ

Емоціями називають різноманітні психічні явища, які у формі безпосередніх переживань мають значення для певних ситуацій і є важливим чинником регуляції життя. Також дане поняття застосовується для позначення цілісної емоційної реакції особистості, що містить не лише психологічну складову - переживання, а й специфічні фізіологічні зміни в організмі, що його супроводжують. Залежно від індивідуальних особливостей людей (темперамент, інтереси, моральні установки, досвід), а також від ситуації, в якій вони перебувають, одна й та подія може викликати у них різні емоції.

Емоційні переживання розрізняються за інтенсивністю і тривалістю, а також за ступенем усвідомлення причини їх виникнення. У зв'язку з цим розрізняють настрої, афекти та стреси.

Під настроєм розуміють емоційний стан людини, що впливає на її поведінку, думки та переживання протягом більш-менш тривалого часу. Настрій змінюється залежно від обставин.

У критичних умовах, коли людина не може знайти швидкий і розумний вихід із небезпечної ситуації, виникає особливий вид емоційних процесів - афект. Під час афекту людина часто втрачає самовладання і робить вчинки, про які може надалі пошкодувати.

В екстремальних ситуаціях виникає незвична реакція організму на будь-який сильний вплив – стрес. Реакції людини на суворе випробування йдуть за певним шаблоном: спочатку відчувається труднощі, потім вона пристосовується і нарешті, відчуває, що далі витримати не в змозі.

Завдяки емоціям людина краще розуміє інших, може скласти уявлення про їх стани та краще налаштовуватися на спільну діяльність і спілкування.

ПРОБЛЕМА ДИТЯЧОЇ АГРЕСІЇ

Розрізняють два види агресії: вербальну та невербальну. Вербальна агресія – колочий гумор, насмішки, обзивання, тобто усі словесні випадки, а невербальна – жести, гримаси, удари.

Щоб педагогу знайти агресора, буде достатньо провести невеличке спостереження. Навколо дитини агресора, частіше всього, знаходяться такі ж самі діти, яким не цікаво навчатися, працювати. Також про них будуть поступати жалоби від інших учнів. Після того, як дитину агресора буде знайдено, потрібно в першу чергу провести розмову з нею сам на сам. Під час розмови потрібно дізнатися причини виникнення цієї агресії. Бо це дитина, і частіше за все корінець її агресії лежить в оточенні. Чи батьки проявляли агресію в сторону дитини, яку та виплескувала на однолітків; чи однолітки нанесли їй травму, через що вона тримає на них злобу. Завдання педагога у такому випадку – виявити початок проблеми, тільки тоді можливо її вирішити. Якщо батьки проявляють агресію до дитини, то слід балакати з ними, вони повинні постаратися зрозуміти причини агресивної поведінки дитини та усунути їх, якщо це не допоможе то слід звернутися до відповідальних за це органів. Якщо однолітки є причиною агресії, то слід зібрати шкільну годину, щоб провести відповідні заходи. Але бувають випадки коли дитина само по собі є агресивною, гіперактивною. У таких випадках може допомогти просте ласкаве слово. Найкращий спосіб уникнути надмірної агресивності в дитині – виявляти до неї любов. Такі діти можуть відчувати нестачу гарного в їх житті, проявивши добро до такої дитини педагог заробить повагу від неї, що у майбутньому спростить комунікацію з нею. На випадок гіперактивної дитини слід давати можливість виплескувати свою енергію - нехай вона пожвавиться одна чи з приятелем, а краще за все дати дитині обрати додаткову секцію, куди вона буде із задоволенням ходити та позбавлятися надлишкової енергії.

ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА МАЛЮНКАМИ

Емоційне благополуччя дитини та її емоційний розвиток залежать від виховання в родині, соціуму, типу нервової системи, її темпераменту. Поганий настрій дитини, важкі взаємини з вихователем чи ровесниками можуть вплинути на успішність її діяльності, тому розуміння особливостей емоційного розвитку дітей дошкільного віку та вміння їх визначати є вкрай актуальними для вихователів та батьків.

Уміння дітей „співіснувати” з власними емоціями й адекватно реагувати на різні ситуації та переживання інших має для них істотне значення. Завдяки цьому дитина може: спілкуватися з іншими дітьми; відчувати себе комфортно в групі однолітків; зрозуміти причину свого покарання батьками чи вихователем; глибше зрозуміти зміст казок, історій, а також побутових ситуацій; швидше засвоювати новий матеріал; зміцнювати самооцінку.

Різноманітні емоційні переживання дошкільнят знаходять відображення в їх малюнках. Так, завдяки зображувальній діяльності дитина передає власне ставлення до позитивних персонажів через їхнє ретельне промальовування, користуючись певним набором кольорів. Негативних героїв дошкільник зображує обмеженою кольоровою гамою, як аморфні образи.

Визначення переживань дитини під час занять можна проводити з використанням колірної тесту емоційних станів. У методиці використовуються 8 кольорових квадратів. За інструкцією дитині пропонується вибрати той, що подібний до її настрою на занятті, а потім той, що виникає у ході спілкування з педагогом. Надалі можна запропонувати дитині вибрати колір, який схожий на її настрій вдома, що виникає під час спілкування з мамою, чи в дитячому садку.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕМПЕРАМЕНТУ ЛЮДИНИ

Темперамент – це властивість психіки людини, яку має кожен із самого народження, це основа, яка становить базу розвитку вашого характеру. Головні характеристики типів темпераменту пов'язані з характеристиками вищої нервової діяльності. Кожен тип описує певні сталі якості людини.

Сангвінік – людина, яка проявляє себе сильною, жвавою, урівноваженою та рухливою. Такі люди не бачать перешкод в досягненні своїх цілей, надзвичайно працездатні, вміють добре концентруватися на чомусь та організовувати заходи, такий тип людей буде продуктивно керувати власними емоціями.

Флегматик – людина сильна, урівноважена, але водночас спокійна, та має інертну нервову систему. Такого типу людей можна віднести до трудівників, але вони це будуть все робити з неспішністю, скрупульозно. Відсутність агресивності та довге прийняття рішень – те, що їм притаманне.

Холерик – нервова система цієї людини неврівноважена. Такий тип відрізняється непосидючістю, енергійністю, часто бувають перепади настрою та їхня енергійність дуже швидко може перейти в агресію.

Меланхолік – спокійна людина зі слабкою нервовою системою. Таким людям складно відстоювати свою думку, важко знайти спільну мову в новій компанії. Їм притаманний депресивний настрій. Вони – повна протилежність сангвініку, не часто беруть відповідальність за роботу групи.

Кожен із нас має певний темперамент, але в чистому вигляді він зустрічається рідко. Важко когось віднести повністю до одного типу, бо наша нервова система та психіка – це дуже складна складова за своєю будовою, через це часто проходять зміни, наприклад, можуть два типи змішатися. Розуміння того, до якого типу темпераменту ви відноситеся, може допомогти вам краще зрозуміти себе та ефективніше спрямовувати свою активність на те, чого ви бажаєте досягти.

ПРИКЛАДНЕ ЗНАЧЕННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ

Люди часто звертаються до психологів, щоб ті допомогли їм відновити свій психологічний стан. Психологи, своєю чергою, практикують найрізноманітніші методики. Адже, кожна людина – індивідуальна. Хтось відновлює свій емоційний стан за допомогою музики, комусь вистачає просто поговорити „по щирості” та висловити свої проблеми й негаразди, а хтось розв’язує свої проблеми за допомогою арт-терапії. Своєю чергою, арт-терапія має кілька значень, розглянемо деякі з них.

Арт-терапія – це зцілення психічного здоров’я людини шляхом творчості та мистецтва. Вона включає в себе практики психології, медицини та мистецтва тощо.

Арт-терапія дає змогу виразити себе. Для того, щоб проходити арт-терапію, необов’язково бути художником або мати хороший хист до малювання. Ця методика, навпаки, спеціалізується саме на тих людях, які не вміють це робити. Вона не має свого суворого, регламентованого стилю та естетики, а це значить, що до неї не потрібно спеціально готуватися. В арт-терапії людина вимальовує свій внутрішній світ і, найчастіше, щось фантастичне, бажане або нереальне, але, звичайно, не всім це до вподоби. В цьому психологічному аспекті важливо дати спробувати людині щось нове, таке, яке вона ніколи не практикувала, надати їй свободу в самовираженні.

Арт-терапія набирає популярності в сучасному світі. Вона – одна з найефективніших методів відновлення психічного стану на сьогодні. Арт-терапія використовується в мистецтві, психотерапії, соціальній сфері тощо.

Арт-терапія може допомагати як дітям, так і дорослим. Адже творчість допомагає не лише відвертатися від негативних спогадів, а й стабілізуватися. Тому, ми рекомендуємо в діяльності вчителів і вихователів скористатись „Аптечкою для емоцій”, як рекомендаціями від арт-терапевтів, який можна прочитати в мережі.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ РОДИНИ

Проблеми дослідження родини завжди залишаються актуальними, оскільки реалії часу суттєво змінюють цей феномен, а благополуччя родини є важливим як для конкретної людини, так і для суспільства в цілому.

В Україні, як і в усій Європі, перш за все, сім'я перестала бути обов'язком, тоді як у минулому людині (як чоловіку, так і жінці) було треба мати її обов'язково. Поряд з цим спостерігається зростання середнього віку, у якому люди утворюють родини. Це можна вважати опосередкованою ознакою більш відповідального ставлення до родини, дозволяє людині мати потрібний час для вибору кращої пари і в подальшому є запорукою успішності сімейних відносин. Змінюється і розподіл ролей у родині. Так, зменшується кількість родин, де чоловік є головою родини та має повну владу у вирішенні значущих для життя родини питань. Змінилися і відношення між поколіннями родини. Багато з родин все більше намагаються жити окремо від батьків. Це дозволяє зменшити кількість побутових конфліктів через суттєві відмінності в житті поколінь, які є реаліями часу. Змінюються і відносини між дітьми та батьками. Народження та виховання дітей зараз не розглядається як головна мета створення родини. Як крайній варіант – існують родини „чайлдфрі“, які відмовляються від народження дітей. Можливість вибору допомагає появі „свідомого батьківства“. Зазначені особливості спричиняють покращення психологічного мікроклімату і забезпечує психологічний комфорт членів родини. Слід зважити і на те, що розглянуті особливості можуть мати і негативний вплив - несталість родин, зменшення народжуваності тощо.

Вивчення родини у психологічному ракурсі, розглядаючи її як носія цінностей, традицій, звичаїв, норм і правил поведінки, які впливають на формування суспільства в цілому, є запорукою належну її належної підтримки як чи не найбільшої людської та суспільної цінності.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВОСТЯМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Сьогодні психологи відмічають підвищення рівня тривожності в дітей дошкільного віку. При чому багато дослідників (А. Пасічніченко, Г. Прихожан) відмічають, що найчастіше причини цього криються у сімейному оточенні дитини.

Так, тривожні стани можуть виникати як результат певного стилю сімейного виховання, наприклад, авторитарного, за якого батьки дуже суворо й занадто багато вимагають від дитини. У цьому разі вона усвідомлює, що її цінують, лише „за умови” дотримання вимог, доброї поведінки, успішності в навчанні, слухняності тощо. У результаті знецінюються її особистісні якості, і дитина розуміє, що важливими для батьків є лише її успіхи, а не вона сама, і люблять лише „за щось”. А за непослідовного стилю сімейного виховання, коли в однакових ситуаціях хтось із батьків щось то дозволяє, то забороняє, в дитини виникають розгубленість і невпевненість щодо того, як вона має себе поводити.

Тривожність може виникнути як відповідь на емоційно напружену ситуацію в родині (постійні сварки, розмови у підвищеному тоні тощо). Навіть у випадках, коли дитина не є об'єктом агресії, їй, щоб відчутти тривогу, достатньо лише бути присутньою при цьому чи чути сварку крізь двері.

Впливає також словесна агресія батьків, вихователів або інших людей, яких вона поважає. До її проявів належать залякування, погрози, шантаж. Водночас невербальні прояви агресії, а саме: висловлення недовіри до дитини, порушення її особистих кордонів теж можуть завдавати серйозної шкоди психічному здоров'ю дітей і призводити до тривожності надалі.

Фактором виникнення тривожних станів у дитини, може стати суперництво, коли вона знаходиться в ситуації конкуренції з братом чи сестрою.

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Освіта є основою індивідуального, соціального і національного розвитку та ключем до світлого майбутнього країни. Це важливий чинник суспільно-політичного, економічного, культурного та наукового життя. Освіта стимулює інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Із розвитком інформаційних технологій успішно розвивається та вдосконалюється дистанційна освіта, зокрема у формі заочно-дистанційного навчання. Використання комп'ютерних технологій сприяє розвитку в учнів цілеспрямованості, поліпшення їх пам'яті, підвищення рівня самостійності, навичок самостійної роботи, аналізу та професійної обробки інформації. У професійному навчанні найпоширенішими методами навчання є модульне навчання, концентроване навчання та ігрові технології.

Перспективи розвитку освітнього процесу:

- визначення людини як найвищої соціальної цінності;
- формування духовності особистості та планетарного мислення;
- націоналізація освіти, поєднання освіти з історією та народними традиціями;
- акцент на навчально-пізнавальній діяльності учнів;
- перехід від відтворення до розуміння, комп'ютеризації та цифровізації;
- створення умов для особистого самоствердження і самореалізації;
- рівний статус між викладачем та учнями (студентами);
- стимулювання, організація творчої, самостійної діяльності учнів.

Освіта у XXI столітті – це фактор соціальної стабільності, національного економічного добробуту, конкурентоспроможності та національної безпеки. Освіту не можна відносити до сфери відомчої чи галузевої політики. Лише так можна забезпечити рівний доступ до якісної освіти для кожного громадянина.

ЕМОЦІЙНІ ПЕРЕЖИВАННЯ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна... Спочатку ти відчуваєш страх і паніку, а потім – апатію. Вже давно міркую над тим, як війна впливає на емоції людини. Чому хтось залишається сильним і мотивованим, а хтось - стає заручником депресії?

Емоції – це психічні стани або процеси, які притаманні людям і вищим тваринам. Це реакції живих істот на зовнішні та внутрішні подразники.

Страх, хвилювання і стрес емоційно виснажують людину, забираючи купу енергії та сил. Апатія – це відсутність емоцій та почуттів, байдужість до навколишнього світу та людей. Вона призводить до бездіяльності, а в гірших випадках – до саморуйнування. Такий стан характеризується млявістю, нечутливістю, відсутністю мотивації. Апатична людина не спроможна на будь-які почуття (турботу, любов, гнів). Наслідком тривалої апатії є депресія. Депресія – це психічне захворювання, яке характеризується хронічним пригніченим станом і втратою зацікавленості в справах, які раніше приносили задоволення. Цей стан набагато складніший за звичайну апатію, і потребує тривалого лікування під наглядом спеціалістів. Як допомогти собі?

По-перше, відмовтеся від постійного перегляду новин – джерела постійного стресу, і займіться буденними справами: приготуйте їжу або приберіть в хаті. По-друге, приділіть увагу саморозвитку: читайте книжки, дивіться фільми або почніть малювати. На власному прикладі я знаю що таке апатія. Рятівним кругом для мене стало поновлення навчального процесу. Переступивши через свої „не хочу”, „не можу”, я увімкнулася в навчання, що допомогло мені повернутися до звичайного життя.

Отже, у висновку хочу сказати, що емоційний стан дійсно має потужний вплив на людину. Війна – не привід падати духом! Це час, коли треба з останніх сил працювати, щоб ставати сильнішими. Адже не дарма кажуть: „Життєві труднощі загартовують”.

ГРА ЯК ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Як відомо, провідна діяльність дошкільника – гра. Це доводять чисельні дослідження науковців таких, як: Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Ф. Фрадкіна та інших. Сюжет – це відображення в грі певного аспекту дійсності. Різноманітність сюжетів збільшується в міру знайомства дитини з новими аспектами життя дорослих: гра „в донькі - матері”, „у лікарню”, „у крамницю”. Молодші дошкільники запозичують сюжети зі спостережень повсякденного життя своєї сім’ї, близького оточення. Метою гри є сам процес, а не практичні результати, а її мотиви містяться у змісті. Дитину приваблює не стільки результат, скільки процес гри. У той же час гра втілює прагнення дитини до певної мети, виражає її здатність оперувати предметами, спілкуватися, налагоджувати стосунки з однолітками тощо. Дошкільник відтворює поведінку інших людей, вступає з дітьми у різні взаємини, які відбивають реальну взаємодію дорослих. Зміст ігрових дій зумовлюється практичними завданнями, які розв’язують дорослі для досягнення певної мети, тому замість іграшок діти використовують об’єкти, які застосовують у своїх практичних діях дорослі. З цього можна дійти таких висновків, що ігрова ситуація впливає на формування довільності поведінки. Діти краще зосереджуються і більше запам’ятовують в умовах гри, ніж за вказівкою дорослого. Відіграючи різні моделі у грі, малюк бачить різні точки зору і починає спостерігати ситуації з різних сторін. Спілкування дитини з однолітками відбувається за грою. У спільній грі малюки починають усвідомлювати бажання та дії товариша. У грі складаються інші види діяльності дитини, які потім набувають самостійного значення, розвиваються всі психічні процеси (мислення, уява, мова, увага, пам’ять, довільність дій, емоційна сфера). Отже, гра дійсно є провідною діяльністю дітей дошкільного віку, тому що саме в грі дитина навчається всьому вище перерахованому.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ В ШКОЛІ

У сучасних вітчизняних школах існує ціла низка невизначених, чи частково визначених проблем, вирішення яких є актуальним для педагогів, учнів і батьків. Для покращення результатів надання послуг системі освіти потрібно звернути увагу на такі першочергові з них.

1. Відсутність мотивації учня до вивчення нового матеріалу та не зацікавленість у навчальному процесі через недоречно підібрані вчителем методичні заходи. Задача вчителя не тільки самому працювати на уроці, а й спонукати на не менш продуктивну роботу учня, стимулювати його пізнавальні інтереси, раціонально розподіляти інформацію. Безумовно, не менш важливою для розв'язання даної проблеми, є активна участь батьків, яким необхідно долучатись до процесу створення мотивації їхньої дитини для навчання.

2. Нагальною проблемою є некоректне ставлення вчителів у бік учнів. Прикладом є публічне, некоректне порівняння дітей через успішність або особисті фактори, покарання за оцінки у виді додаткового домашнього завдання чи залишення після закінчення уроків, булінг та інше. Вчителям необхідно регулярно підвищувати кваліфікацію щодо розвитку актуальних умінь і навичок демократичного спілкування в умовах освітнього процесу.

3. Також, значною проблемою є організація індивідуалізації навчального процесу згідно з особливостями тих, хто навчається. Не актуальними є програми розраховані на середню успішність, вони потребують удосконалення.

4. І, звісно, істотною проблемою є відсутність сучасного погляду вчителя на подання навчальної інформації. Адже, наразі, темп та обсяг сприйняття інформації змінився, пришвидшився, це істотно впливає на процес навчання та повинно враховуватись вчителем в навчальному процесі.

ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ ВЧИТЕЛЯ З УЧНЯМИ

Доволі часто у школі можна спостерігати, що одні й ті самі діти із задоволенням відвідують і вчать один предмет та можуть ненавидіти та не вчити інший. Така ситуація пояснюється багатьма причинами. Це може пояснюватися індивідуальними особливостями учнів, наприклад, комусь зі школярів не цікавий сам предмет та як би не старався вчитель зацікавити його або знайти підхід, учень все одно не буде його вчити.

Водночас подібні ситуації можуть бути пов'язані зі вчителем, його поведінкою, професійними чи особистісними якостями. На наш погляд, багато педагогів вважають, що учні самі повинні прагнути до вивчення предмету та не шукають шляхи встановлення взаємин з ними. Іноді такі вчителі утруднюються просто та доступно пояснити матеріал.

Щоб вивчити проблему розглянемо педагогічні здібності, якими має володіти вчитель. До їх структури належать:

- 1) дидактичні - здібності передавати знання, роблячи їх зрозумілими;
- 2) академічні - здібності власне до предмета, який викладає вчитель;
- 3) організаторські - це вміння організувати навчальний процес, діяльність учнів, учнівський клас і власну діяльність;
- 4) комунікативні – здібності до спілкування;
- 5) перцептивні - здібності, які лежать в основі уміння добре розуміти дитину, проникати у її внутрішній світ;
- 6) сугестивні здібності - здатність вчителя до емоційно-вольового впливу на учнів;
- 7) мовленнєві здібності - це здібності ясно та чітко висловлювати свої думки.

Отже, якщо вчитель зможе поєднати в собі усі ці якості, він зможе зацікавити та встановити контакт з кожним учнем.

РОЛЬ ГРИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Гра є важливою сферою життєдіяльності дитини, формою реалізації її активності, задовольняючи не лише фізичні, а й духовні її потреби.

У ході відтворення різних подій життя, сюжетів казок або оповідань, дитина замислюється над тим, що бачила, чула, і як наслідок смысл багатьох явищ набуває для неї більш зрозумілого значення. Водночас слід зазначити, що втілення дитиною набутих життєвих вражень у грі є складним процесом.

Завдяки творчій грі в дитячому садку вирішуються важливі освітні завдання. Так, ігрові ролі діти вибирають згідно зі своїми інтересами, власними мріями про майбутню професію. Звісно, що вони є значною мірою наївними, неодноразово будуть змінюватися, але суттєво, що таким чином дитина мріє про участь у суспільно-корисній діяльності. З часом в ігровій діяльності в дитини складаються загальні уявлення про працю, різні професії, їх значення.

Під час гри в дитини активізується уява, оскільки треба не лише вибрати роль, а й уявити дії, слова, які їй відповідають. Крім цього слід підібрати матеріали до гри або створити їх власноруч, наприклад, у грі в крамницю „наповнити її товарами”.

Ігри, що відтворюють працю дорослих, їх взаємовідносини, дозволяють організувати дружній колектив, виховати у дітей почуття товаришкості, організаторські вміння. А ефективно розвивати творчі здібності кожної дитини, її активність можна за умови організації дитячого колективу. Переважна кількість ігор відбиває працю дорослих, діти наслідують домашнім справам мами, роботі педагога, лікаря, продавця, машиніста тощо.

Отже, завдяки іграм виховується повага до будь-якої праці, утверджується прагнення самим брати в ній участь, формуються такі моральні якості, як: відповідальність перед колективом за доручену справу, спільне розв'язання спірних питань.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ

Пам'ять – це одна з найголовніших функцій нашого мозку, без якої людина не може розвиватись та бути особистістю. Саме пам'ять відповідає за накопичення досвіду та знань, без котрих людина не може повноцінно жити. На фізіологічному рівні пам'ять відповідає за встановлення тимчасових нервових зв'язків – асоціацій. Асоціації бувають простими та складними, механічними та причинно-наслідковими тощо.

Основними функціями пам'яті є запам'ятовування, збереження, відтворення та забування інформації. Пам'ять та якість її функцій залежить від психологічного стану особистості та ситуацій, які вона намагається запам'ятати та відтворити. Наприклад, існує явище ремінісценції. Воно має велике значення у криміналістиці, так як з ним пов'язана практика повторного допиту свідків, адже пам'ять свідків деформується під впливом сильних подразників, таких як акти кримінальної поведінки.

Також на функціонування пам'яті впливає вік особистості. Наприклад, підлітки, за статистикою, мають схильність до фантазування під час відтворювальної функції пам'яті. У результаті багатьох досліджень було виявлено, що на функцію запам'ятовування має вплив увага особистості під час ланцюгу подій. Їй притаманно приділяти більше уваги до першої та останньої ситуації у ланцюгу подій. Це було названо „фактором краю”.

Одним з видів патологій пам'яті є так званий „феномен пережитого”. Цей феномен діє на відтворювальну функцію пам'яті та проявляє себе у тому, що особистість може згадати ясно й чітко подію свого життя, якої ніколи з ним не відбувалося. Цей феномен називають хибною пам'яттю.

У кожної особистості є свої індивідуальні особливості пам'яті, які залежать від показників її психічного здоров'я та таких чинників, як: швидкість запам'ятовування, міцність збереження, легкість і швидкість відтворення тощо.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

На сьогодні існує досить багато психолого-педагогічних проблем. Вони, в першу чергу, пов'язані з дуже стрімким розвитком нашого суспільства, а також із непростою політичною та економічною ситуацією в нашій країні.

Технології в психології та педагогіці не можуть розвиватися так швидко, як розвивається наш інтелект. Ідей, щодо розвитку навчального процесу, велика кількість, але технології не розвиваються так швидко, щоб забезпечити освітні заклади всім необхідним. Не менш важливою є психолого-педагогічне вигорання фахівців-педагогів. В основному це відбувається за відсутності професійного росту, через нестачу ресурсів для саморозвитку та професійного розвитку педагога; невизнаність суспільством.

Також занепокоєність викликає проблематика психолого-педагогічної неосвіченості суспільства. Часто молодь звертається за допомогою до соціальних мереж та не дуже компетентних видань, довіряють свої проблеми та життя «самозваним психологам». Серед літніх людей зустрічається проблема недовіри та непотрібності психологів-професіоналів, серед батьків – психологічна та педагогічна недосвідченість. Завдяки складній економічній ситуації в країні, батьки змушені проводити значний відрізок часу на роботі, та не мають можливості приділяти достатньої уваги своїм дітям, сфокусуватися на розвитку своєї дитини. Таким чином, відповідальність за виховання дитини перекладається на освітній заклад, тобто на педагогів та втрачається зв'язок між освітньою системою та сімейним інститутом.

Можна зробити висновок, що психолого-педагогічні проблеми в Україні необхідно вирішувати на рівні сіл, міст та держави. Дуже важливо зацікавити суспільство у розв'язанні цих проблем, залучати молодих спеціалістів (педагогів, психологів) до навчальних закладів, надавати психологічну підтримку вчителям та вихователям, модернізувати школи, дитячі садки за новими тенденціями розвитку сучасної особистості.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДЕАЛІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Важливим періодом у житті кожної особистості є ранній юнацький вік, ознакою якого є особистісно-професійне самовизначення старшокласників. Це час, коли більшість школярів, з одного боку, стоять на порозі вибору майбутньої професії, з іншого – замислюються над сенсом буття, цінностями, створюючи власний ідеал особистості й прагнучи до нього наблизитись.

Який же він – взірець сучасності сьогоднішніх старшокласників? Як показав аналіз результатів проведеного нами емпіричного дослідження, здебільшого ідеалом є не узагальнений образ особистості, а реальна людина, наділена певними позитивними якостями. Серед них освіченість, доброта, чесність, самостійність, досягнення, здатність до створення безпеки.

Якщо перші риси є закономірними, класичними характеристиками образу „Я” зразкової особистості, то цікавим постає факт, що остання характеристика ідеальної людини набула неабиякої актуальності серед молоді в наш непростий час введення в Україні воєнного стану через збройну агресію Росії. Розумна, емпатійна людина, яка багато чого чесно, самостійно досягла в житті й здатна захистити оточуючих, – ось герой сьогодення.

Такими героями є найближчі люди, з якими юнаки перебувають у довірливих стосунках. Проте більшість опитаних асимілює образ ідеальної людини й емоційно підкріплює його з військовими збройних сил України, якими, особливо юнаки, захоплюються та виражають їм щиру, безмежну вдячність, прагнучи наслідувати своїх героїв.

Таке прагнення старшокласників рівнятися на достойних громадян нашої країни, безумовно, є позитивним явищем, особливо для тих школярів, які ще у пошуці свого ідеального „Я-образу”. Тому важливою є допомога молоді з боку дорослих у формуванні адекватного портрету зразкової особистості та бажанні юнаків, дивлячись на нього, стати кращими.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ

У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Одним із найскладніших етапів становлення особистості є підлітковий вік. Саме в цей період підліток намагається долучитися до дорослого життя, знайти своє місце в соціумі, насамперед у тому колі однолітків, яке є незаперечним авторитетом для нього. Через зовнішні й внутрішні перетворення власної особистості, її індивідуалізацію тінейджер має чимало непорозумінь із найближчим оточенням, зокрема зі своїми друзями. Невміння спілкуватися з ровесниками, передусім однокласниками, та постійні конфлікти з ними визначають місце підлітка в учнівській групі.

Підтвердженням цьому є результати проведеного нами дослідження зі школярами 7 класу Радомишльської гімназії Житомирської області, у якому взяли участь 23 особи.

З огляду на дані, отримані під час проведення соціометричної процедури Дж. Морено та в ході опитування за допомогою методики „КОС” В. В. Синявського, Б. А. Федоришина, ми дійшли висновку, що одним із чинників благополучного соціального положення підлітків є належний рівень сформованості у них комунікативних здібностей. Зазвичай школярі, здатні самостійно приймати рішення та обстоювати свою думку, які не губляться в нових ситуаціях й прагнуть розширити коло своїх знайомих, займають високий статус серед ровесників і входять до кола соціометричних зірок або популярних учнів класу. Безініціативні, тривожні ж підлітки, які відчують скутість у спілкуванні, як правило, входять до когорти непопулярних членів шкільного колективу, іноді – опиняються в колі знехтуваних осіб.

На нашу думку, врахування цієї особливості перш за все педагогами сприятиме, з одного боку, розвитку комунікативних здібностей школярів, а з іншого – підвищенню їх соціального статусу та благополуччя в межах групи.

МОТИВАЦІЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ

Мотивація – сукупність стимулів, що викликають активність індивіда і визначальну її активність, тобто систему чинників, що детермінують поведінку. Тобто, це те, що змушує нас діяти активніше, якісніше.

Поняттям „діяльність” зазвичай позначають процес активної взаємодії суб'єкта з об'єктом, під час якого суб'єкт задовольняє свої потреби чи досягає поставленої раніше мети. Уся людська діяльність з самого початку має певну мотивацію, тобто спонукання. Що і для чого потрібно зробити, який буде результат, заради чого все це? Мотивація впливає на наполегливість, старанність, якість виконання певних завдань, а тому й на ефективність роботи в цілому.

Саме тому ця тема є настільки важливою в аспекті підготовки до роботи з дітьми та в подальшому з підлітками. Вони можуть по-різному поставитись до завдань, хтось одразу почне працювати на повну силу, хтось впівсили. Тож, перш за все, потрібно звернути увагу на правильне мотивування.

Близьке оточення з самого початку життя є невід'ємною частиною життя, авторитетами в певній мірі, і людьми, які є захисниками і порадиниками. Тому важливість участі батьків у мотивуванні справді велика.

Вчені кажуть, що немає дітей які б не хотіли нічого робити, частіше за все це відбувається через вплив ззовні. Вплив родини дійсно величезний, адже дитина в дошкільному віці дуже чутлива до певних негативних проявів. Тобто, якщо стосунки з батьками не дуже доброзичливі та теплі, це також може відбитися на психологічному стані дитини, тому що нестача позитивних стосунків з близькими здатна різко знизити мотивацію. Дитина може відмовлятися від раніше улюблених справ, або не буде заохоченою розпочинати робити щось нове.

РОЗВИТОК МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ГРИ

Важливим завданням дошкільної освіти є розвиток особистості дитини, її комунікативних і соціальних навичок, що тісно пов'язане з процесом становлення її взаємин з однолітками.

У вітчизняних експериментальних дослідженнях, що присвячені реальним контактам дітей та їх впливу на формування дитячих взаємин, можна виокремити два підходи:

- фактором розвитку взаємин виступає спільна діяльність (А. Петровський);
- взаємини є продуктом спілкування (М. Лісіна).

У концепції А. Петровського спільна діяльність розглядається як системоутворюючий показник колективу. Вона визначає міжособистісні взаємини, оскільки породжує їх, обумовлюючи їх зміст, опосередковує входження дитини в суспільство. Саме у спільній діяльності та спілкуванні міжособистісні відносини реалізуються і перетворюються.

У дошкільному віці провідною діяльністю є сюжетно-рольова гра, а спілкування стає її частиною й умовою. На думку Д. Ельконіна, гра є соціальною за своїм наповненням, за своєю природою, за своїм виникненням, тобто утворюється за умов життя дитини в суспільстві. У грі зароджуються різні типи дитячих взаємин: за сюжетом, як партнерів по грі, міжособистісних. Відтворюючи в сюжетно-рольовій грі поведінку дорослих, дитина засвоює норми та правила взаємодії між людьми, що в подальшому визначають її власну поведінку та взаємини з іншими. У взаєминах дітей дошкільного віку починають активно формуватися їх комунікативна та соціальна компетентність, складаються моральні уявлення.

Також гру можна розглядати як специфічну форму спілкування дорослого з дітьми, в якій він є одночасно її ініціатором та учасником.

ТИПИ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ТЕМПЕРАМЕНТ ЛЮДИНИ

Темперамент – це властивість психіки людини, яка стосується її реакції на все, що відбувається навколо неї, а також на інших людей.

Характеристики основних типів темпераменту пов'язані з характеристиками типів вищої нервової діяльності. Кожен тип розкриває певні якості людини та може розповісти про неї.

Сангвінік – сильний урівноважений жвавий, рухливий тип. Вперто йдуть до здійснення своєї мети, відрізняються надзвичайною працездатністю, контролюють власні емоції, вміють концентрувати увагу, мають організаторські здібності.

Флегматик – сильний урівноважений, інертний, спокійний тип. Люди з цим темпераментом відрізняються високою працездатністю, неспішністю, врівноваженістю, їм властива відсутність агресивності та повільність в прийнятті рішень.

Холерик – сильний, неуврівноважений тип. Відрізняються енергійністю, наполегливим прагненням до здійснення мети, непосидючістю, схильні до перепадів настрою, їхня енергійність здатна переходити в агресію.

Меланхолік – слабкий тип. Не здатні відстоювати свою позицію, їм притаманне впадати в паніку, бояться відповідальності, часто незговірливі, нерішучі, прагнуть до гармонії, творчі, здатні довести будь-яку роботу, за яку вони беруться, до ідеалу.

Властивості темпераменту, зазначені вище, проявляються не в змісті, а в динаміці поведінки людини, її характеру та інтелекту. Людину складно чітко віднести до одного певного темпераменту, бо людська нервова система складна за своєю побудовою, через що частіше відбувається змішання двох або більше типів, оволодіння певними властивостями свого темпераменту допомагає краще сприймати і розуміти себе.

ЕМОЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА ЇХ ПРОЯВ У МАЛЮНКАХ

Дошкільний вік — це період максимальної схильності психіки дитини до емоційно-вольових та гносеологічних процесів, особистісного становлення та розвитку. У цей час динамічний розвиток психіки малюків багато в чому обумовлює їхнє подальше благополуччя в особистісному зростанні, освітньому процесі, міжособистісних стосунках з ровесниками та успішній соціалізації в цілому в різні вікові етапи. У педагогічній науковій літературі дошкільний вік визначається періодом від 3 до 6-7 років.

Актуальність даної проблематики обумовлена тим, що діти ще нездатні вільно виразити свої емоції, почуттєві переживання та внутрішні коливання. Тому своєчасна та компетентна діагностика психологічної специфіки дошкільнят є необхідною базою для здійснення психорозвивальної й психокорекційної роботи, вибору вихователем індивідуального підходу до кожного вихованця, а також в процесі взаємовідносин з родинами дітей задля побудови ефективної стратегії майбутнього розвитку дітей дошкільного віку.

Актуальною методикою для виявлення особистісних рис людини є використання психологічних малюнкових тестів. В основі їх застосування лежить принцип проєкції на папір через малюнок психологічного стану дітей і дорослих, відображення почуттів, емоцій, бажань, виявлення міжособистісних відносин тощо. Малюнок вимагає від досліджуваних мінімальних розумових витрат та дозволяє розкрити емоційний стан людини на даному етапі життя.

Отже, виходячи зі специфіки емоційного стану дітей дошкільного віку необхідно добирати відповідний діагностичний інструментарій, який здатен максимально коректно проілюструвати весь спектр дитячих переживань. Тому важливу роль в її психологічному благополуччі відіграє своєчасна психодіагностика.

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ У НАУКОВІЙ РОБОТІ

Формування понятійно-категоріального апарату кваліфікаційної роботи - це відповідальний і складний етап у написанні кваліфікаційної роботи, тому слід приділити особливу увагу тому, з чого він складається.

Тема дослідження – ракурс, у якому розглядається проблема. Вона представляє об'єкт дослідження у певному аспекті, характерному для кваліфікаційної роботи. Тема має відображати зміст роботи.

Актуальність теми дослідження – це рівень її значущості та важливості у сучасних умовах або в даному конкретному випадку.

Мета дослідження – це результат, який планує отримати автор кваліфікаційної роботи під час проведення свого дослідження. Завдання дослідження – це дослідницькі дії, які необхідно виконати задля досягнення поставленої у роботі мети, вирішення проблеми.

Об'єкт і предмет дослідження - це певна реальність (а також її різні сторони, характеристики та відносини), на яку спрямовано дослідження.

Методи дослідження - це наукові способи отримання реального матеріалу та теоретичних знань про об'єкт, що вивчається.

Новизна результатів – це сформульовані у процесі написання кваліфікаційної роботи знання, які обґрунтовані з погляду теорії або в результаті експериментів, обов'язково перевірені чи підтверджені практично.

Практична значимість – критерій, що показує реальну користь від застосування результатів дослідження у практичній діяльності, їх прикладну цінність.

Здобувачам треба пам'ятати, що усі названі компоненти категоріально-понятійного апарату мають бути пов'язані між собою.

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Період молодшого шкільного віку є дуже важливим для розвитку мотивів, які відіграють важливу роль в навчальній діяльності. Взаємозв'язки між мотивацією і успішністю навчальної діяльності школяра досліджували такі вчені, як: М. Дригус, Ю. Орлова, П. Якобсон та інші.

Науковці пропонують багато варіантів мотивації до навчання, але найдоречнішим може бути певний фактор, який спрямовує школяра до досягнення успіху в будь-яких справах. По-перше, це розширення сфер діяльності дитини, розвиток вольових якостей; по-друге, індивідуальний підхід, що дає можливість створювати ситуації успіху для кожного учня.

Безумовно, ефективність здобуття освіти залежить від мотивів. Це значення, яке має різні варіанти розуміння, це може бути й прагнення, і певні психологічні особливості дитини, які формують або позитивну, або негативну позицію до навчання. Які проблеми мотивації до навчання виникають у школярів? Безумовно, це відсутність прояву інтелектуальної активності, не сформована навчальна активність, постійна зміна ціннісних орієнтацій, побажань, емоцій. Мотивація виконує дуже важливі функції у навчанні, а саме: спонукальну, організуючу, смислоутворюючу. Особливо важливою є остання функція, через суб'єктивну та об'єктивну значущість. Для формування повноцінної мотивації школяру потрібно надати такі умови: 1. надання педагогічної підтримки з боку вчителя; 2. формування зацікавленості, допитливості й активності в школяра; 3. формування адекватного сприймання своїх можливостей у справах. Отже, проблема мотивації залежить від багатьох факторів, але найголовнішими є: мотиви школяра, наміри, навчальна мотивація, інтелектуальна активність, зацікавленість, позитивні установки.

АГРЕСИВНІСТЬ ДІТЕЙ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Агресія, за думкою дослідників, є одним із захисних механізмів людини в складній життєвій ситуації, завдяки якому вона намагається позбавитися своїх негативних емоцій і адаптуватися до довкілля. Дитяча агресія розглядається як форма поведінки, що спрямована на самозахист і виступає засобом адаптування, задоволення бажань і досягнення мети.

Слід зазначити, що потреба й готовність до боротьби є природною властивістю, потрібною для життя людини, тому не треба прагнути повністю позбавити дитину агресивних проявів, варто навчити її ними керувати.

До основних причин прояву дитячої агресивності належать: бажання привернути увагу ровесників; прагнення отримати очікуваний результат; бажання бути першим; самозахист і помста; бажання відчувати власну перевагу через приниження гідності іншої дитини.

Визначимо низку порад, що допоможуть вихователю у спілкуванні з агресивною дитиною:

- у будь-якій ситуації не слід підвищувати голос на дитину чи застосовувати фізичне насилля (ляпаси);
- треба створити умови, в яких дитина буде мати можливість виразити та позбавитися агресії, наприклад дозволити побити подушку, м'які іграшки, боксерську грушу або розірвати папір;
- важливо демонструвати дитині приклад власної ефективної поведінки, не припускати проявів гніву в її присутності або поганих висловлювань про своїх друзів чи колег, складання планів помсти тощо;
- під час спілкування з дитиною слід позбавитися фраз-конфліктогенів, що пов'язані з погрозами, критикою, образою, шантажем.

Отже, слід навчати дітей позитивній взаємодії з однолітками та дорослими, адже засвоєні у даному віці форми поведінки визначають її поведінку в подальшому житті.

ПОНЯТТЯ ПРО ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ

Інклюзивна освіта, завдяки недавнім змінам у законодавстві України, значно розвивається в освітніх центрах. Інклюзивним навчанням є та модель освіти, за якої всі учні, незалежно від їхніх здібностей та стану здоров'я можуть навчатися в одному середовищі та отримувати гідний рівень знань.

Серед 700 тис. українських дітей-інвалідів 168 тис. мають особливі освітні проблеми. Школи з інклюзивними класами повинні визнавати різноманітні потреби своїх учнів та реагувати на них, враховуючи різні стилі та темпи навчання.

У кожній школі має бути цілий ряд особливих потреб. У багатьох українських школах вже є таке технічне оснащення, як спеціальне обладнання входних дверей та сходів з необхідними елементами (пандус), протиковзне покриття, системи виклику помічника, особливі засоби інформації (тактильні, звукові, індукційні та візуальні), підйомні пристрої.

Основними принципами інклюзивної освіти є рівність, доступність освіти для усіх, толерантність, гарантована підтримка, єдність різноманітних спільнот, повага до кожної людини, залучення усіх дітей до навчання. Навчання з такою базою добре впливає на усіх учнів.

Яскравим прикладом учня інклюзивної школи є письменниця Темпл Грандін, всесвітньо відома жінка з аутизмом. Її життєвий шлях доводить, що завдяки наявності можливостей для освіти особливих дітей, можливо не тільки отримати повноцінну освіту, а й досягти успіху в житті та потрапити до списку 100 найвпливовіших людей світу у 2010 році, як це зробила жінка.

Отже, інклюзивні школи та класи здатні не тільки повною мірою задовольнити вимоги учнів з особливими потребами, але й принести велику користь решті студентам звичайних навчальних закладів.

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Цифрова трансформація освіти є необхідною умовою розвитку національного освітнього простору в умовах переходу до цифрової економіки. Стратегічними напрямками визначено: створення цифрового освітнього середовища, модернізація змісту освіти, створення гнучкої системи управління закладами освіти та персоналізованим освітнім процесом, впровадження нових форм освітніх практик, методів та технологій навчання. Масштабне впровадження цифрових технологій потребує принципіального переосмислення системи освіти – від закладів дошкільної освіти до академії наук.

Практика свідчить, що багато закладів дошкільної освіти стикаються з проблемами під час формування цифрового освітнього середовища. До них належить неузгодженість дій педагогів, батьків, адміністрації щодо впровадження та використання цифрових інструментів, що часто призводить до загальної безсистемності у роботі. Крім того, прослідковується низький рівень розвитку цифрової компетентності керівника ЗДО, вихователя.

Цифрове освітнє середовище розглядається як інтерактивна, відкрита для взаємодії мобільна система, що дозволяє оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища та вирішувати актуальні завдання відповідно до умов сучасного інформаційного суспільства. Тому адміністрації сучасного ЗДО необхідно вибудовувати стратегію представлення освітнього закладу у цифровому освітньому просторі з урахуванням технічних, кадрових та фінансових можливостей. Лише цілеспрямоване та комплексне використання цифрових інструментів в освітньому середовищі допоможе оптимізувати процес управління закладом дошкільної освіти та гідно представити його в інформаційному просторі для налагодження та розширення соціокультурного партнерства.

ХАРАКТЕР ЯК ПСИХОЛОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Кожна людина має свій особливий і індивідуальний характер. Адже ми усі з різних сімей та оточення, а наше сприйняття світу та самого себе, багато в чому, формується саме у взаємодії з людьми, з якими ми живемо, навчаємось, працюємо та спілкуємось протягом життя.

Характер (гр. *charakter* – риса, ознака) – це індивідуальне поєднання рис людини, яке формується під впливом виховання та умов життя особистості.

У наукове використання поняття „характер” вперше ввів давньогрецький учений, друг Арістотеля, Теофраст (IV - III ст. до н. е.). Із самого початку воно означало сукупність різних ознак, що повністю відрізняли одну людину від іншої.

Характер індивідуальний, але він буває як слабкий, так і сильний. Так, люди з вольовим та цілеспрямованим характером, досягають свої життєві цілі частіше, ніж ті, що не впевнені у собі. Це пов'язано з тим, що людина яка знає, на що вона здатна, буде йти до своїх цілей і вірити в них через внутрішню силу характеру.

Характер людини можна змінювати протягом життя завдяки формуванню звичок, переконань, бажань та навичок подолання складних ситуацій і обставин, які трапляються на життєвому шляху.

У своїх дослідженнях науковці виділяють певні типи характеру. Екстраверт – особистість, яка впевнено почуває себе серед людей, вона воліє комунікацією з іншими та полюбляє увагу й активність. Інтроверт – особистість, яка почуває себе більш впевнено на одинці з собою, не звикла до великої маси людей, та має більш спокійний і стриманий характер. Також виділяють амбіверта – це поєднання двох типів.

Характер не є вродженим, він проявляється та формується в референтних групах, життєвих обставинах, виходу із зони комфорту тощо та показує неповторність особистості.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ХАРКОВА ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

З 2017 року Україна активно розвиває інклюзивне навчання для створення єдиних підходів у системі освіти України, де кожна дитина буде охоплена навчанням та зможе реалізувати свій потенціал. Станом на вересень 2020 року відкрито 633 інклюзивно-ресурсних центри, які прийшли на заміну ПМПК. У 2019/2020 навчальному році 35,14% шкіл мали інклюзивні класи.

МОН розробило проєкт Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки та план її реалізації, що здійснюватиметься у 2 етапи та має на меті відповідати міжнародним стандартам й гарантувати учасникам освітнього процесу можливість вчитись, незалежно від особливих освітніх потреб, на всіх рівнях освіти протягом усього життя.

24.02.2022 року на території нашої держави почалося віроломне широкомасштабне вторгнення ЗС росії, як наслідок, навчальний процес у Харкові вимушено призупинили. Ці події стали особливо травматичними для дітей з ООП, адже на їх психічний стан вплинула не лише війна, а й переїзд в безпечне місце, оскільки такі діти звикли жити за певним розкладом та у своєму ритмі. Наприклад, для дитини з розладом аутичного спектру розпорядок дня має першорядне значення, адже це необхідна умова розвитку, коли режим життя має послідовність і певну повторюваність, у свідомості дитини хаос та фрагментарність поступово перетворюються та створюють більш цілісну картину світу; впорядкованість життя допомагає організувати поведінку. 12.04.2022 року рішенням Департаменту освіти Харківської міської ради у місті відновили навчання у дистанційному форматі.

Наразі, педагоги активно продовжують навчальний процес за планом та виходять на індивідуальні онлайн заняття з дітьми з ООП. У онлайн режимі з дітьми та батьками дітей з ООП також працюють психологи, дефектологи та логопеди, але все ж таки такий формат роботи не дає змогу соціалізувати дітей та досягти головних цілей інклюзивного навчання в Україні.

ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Світ переживає тяжкі наслідки пандемії коронавірусу. У зв'язку з вимушеними змінами в суспільстві з'являються нові можливості щодо інновацій в освіті та виникають і нові проблеми та утруднення. Суттєві зміни та проблеми виникли й у музичній освіті. Вся практична музична діяльність пов'язана з активною роботою органів чуття людини: насамперед, її слухом, зором, тактильними відчуттями. А враховуючи те, що всі почуття людини існують нероздільно та постійно взаємодіють, вони вимагають безпосереднього вираження, безпосереднього спостереження та взаємообміну між педагогом та учнем. Ця умова повноцінної педагогічної взаємодії у форматі онлайн-навчання практично неможливо.

Віддаленість педагога та учня великою мірою створює обставини ерзац-взаємодії – обмеженого та неповноцінного. Учень по-справжньому не може спостерігати живий показ педагога, бачити нюанси його міміки, дрібних рухів пальців, рухів тіла, емоційних станів. Складнішою є ситуація з колективними формами музикування – хорового та інструментального.

Організувати спільний хоровий спів дистанційно надзвичайно важко. І справа не тільки в тому, що хоровий спів в онлайн-форматі вимагає від керівника хору та учасників наявності високотехнологічної апаратури, її точного налаштування (наприклад, швидкості) та її досконалого володіння.

Отже, зміни, що виникли, змушують фахівців шукати ефективні шляхи подолання обмежень, які пов'язані з пандемією, для відновлення освітнього процесу в повному обсязі, в тому числі з використанням онлайн та офлайн-форматів, повноцінної актуалізації їх якісних характеристик та з урахуванням розширення освітнього контенту, варіювання коштів та методів навчання музиці у всіх ланках вітчизняної освітньої системи.

АКЦЕНТУАЦІЯ ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКІВ

Люди кожного дня піддаються значному впливу різноманітних стресів, фізичних, розумових і психічних навантажень. Все це може вплинути на розвиток виразності та вразливості деяких індивідуальних рис характеру. Підлітковий вік характеризується стрімкими, але нерівномірними темпами зростання організму та фізіологічними змінами. Визначною є різка зміна всієї системи переживань підлітка, її структури і змісту; протиставлення підлітка дорослим і виборювання нової позиції. Підліток немов підбурює дорослих до заборон, щоб перевірити власні сили в подоланні цих табу, збільшити межі, що обмежують його самостійність. До факторів формування акцентуацій відносять: гіперопіку, недостатню турботу, надмірні вимоги до дитини, недостатність емоційного контакту, неможливість задоволення особистих потреб, несформованість думки про себе, комплекс неповноцінності, хронічні захворювання, патології нервової системи, фізичні дефекти.

На думку психотерапевтів, типи акцентуації характеру схожі і певною мірою співпадають з типами психопатій. На зорі вивчення психопатії з'явилась проблема розмежування їх з крайніми варіантами норми. У роботах В. Бехтерева можна побачити згадки про „перехідні стани між психопатією і нормальним станом”; П. Ганнушкін схожі випадки називав „латентною психопатією”, О. Кербіков – „передпсихопатією”, Г. Ушаков – позначав їх як „крайні варіанти нормального характеру”. Термін К. Леонгарда – „акцентуована особистість” здобув найбільшого визнання. Проте буде правильним використовувати поняття „акцентуація характеру”, так як особистість – поняття більш складне, ніж характер. В неї закладено інтелект, здібності, схильності, світогляд і тощо. Отже, саме у дітей підліткового віку різні типологічні варіанти норми проявляються найбільш яскраво, бо риси характеру ще не згладжені, не компенсовані знаннями здобутими у житті.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Одним з важливих завдань дошкільної освіти є формування комунікативних умінь і навичок дітей, оскільки від рівня їх сформованості залежить навчально-пізнавальна активність особистості, її успішність в подальшому житті. Актуальність проблеми також зумовлена тим, що в сучасній практиці дошкільного виховання спостерігається протиріччя між розумінням значущості спілкування для розвитку дитини і певною нерозв'язаністю питання формування спілкування як діяльності.

Розвиток комунікативних навичок у дошкільників розглядається як діяльність, що забезпечує особистісне становлення дитини і її соціальну компетентність, а ступінь їх сформованості у дітей впливає на результативність навчання дітей, процес соціалізації й розвиток особистості в цілому. Основою для формування у дітей комунікативних навичок є їх комунікативно-мовленнєва діяльність, метою якої є розвиток потреби в спілкуванні, комунікативних мотивів, навчання розв'язуванню типових комунікативних задач.

У дослідженнях Л. Виготського, Л. Божович, Д. Ельконіна відзначається, що в грі, в якій моделюються ситуації соціальної взаємодії людей, дитина може спочатку виявити характерні для неї способи мовної комунікації, а потім поступово опанувати більш високим рівнем мовної культури. Гра стає провідним видом діяльності дошкільника, і водночас важливим ефективним і доступним способом формування та розвитку його соціально-комунікативних навичок, оскільки у грі актуалізується потреба в корегуванні дій партнера, необхідності розподіляти ролі, планувати спільні дії тощо.

Отже, гра виступає ефективним чинником їх формування саме в молодшому дошкільному віці, оскільки створює необхідні умови для розвитку в дітей потреби у спілкуванні, комунікативних мотивів.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди
Психологічна служба

Вузівська науково-теоретична інтернет-конференція
для студентів, аспірантів, викладачів, учителів шкіл, вихователів

МОДЕЛІ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ У СУЧАСНИХ
СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Вузівська науково-теоретична інтернет-конференція, ініціатором проведення якої є Психологічна служба Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди. Конференція присвячена проблемам практичної психології в педагогіці, пошуку нових підходів у їх вирішенні.

Організаційний комітет запрошує Вас до участі в роботі інтернет-конференції, яка відбудеться в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. Сковороди за адресою м. Харків, вул. Валентинівська, 2.

Робоча мова конференції: українська, англійська.

Для участі в роботі конференції необхідно:

1. Надіслати на адресу Оргкомітету (або особисто) друкований варіант тез доповіді, підписаний автором/авторами та науковим керівником, а також їх електронний варіант.

2. Оргкомітет і редакція збірника залишає за собою право скорочувати, а також не друкувати тези, які містять граматичні, стилістичні помилки, виконані з порушенням вимог до оформлення матеріалів.

Вимоги до оформлення матеріалів:

Обсяг тез: 1 **повна** сторінка формату А4, виконана в редакторі MS Word.

Розмір полів: ліве, праве, верхнє, нижнє – 20 мм. Міжрядковий інтервал - 1,5.

Шрифт Times New Roman, кегль 14.

Порядок оформлення:

- 1 – ініціали та прізвище автора/авторів (по правому краю, жирно, курсив, кегль 14);
- 2 – ініціали та прізвище наукового керівника (по правому краю, жирно, курсив, кегль 14);
- 3 – назва доповіді (великі букви, посередині, жирно, кегль 14);
- 4 – основний текст (по ширині, абзацний виступ 0,95, переноси слів не допускаються, по тексту використовуються однакові лапки: „” та апостроф ’, кегль 14).

ВЗІРЕЦЬ

І. Іванова
наук. кер. В. Петренко

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ І БАТЬКІВ У ЗДО

Адреса Організаційного комітету

Україна, 61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 2.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди

Психологічна служба, 401-б. Тел: (0572) 778-69-12.

E-mail: kaf-anthropology@hnpu.edu.ua

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому
процесі**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ
ВУЗІВСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ,
УЧИТЕЛІВ ШКІЛ, ВИХОВАТЕЛІВ
9-10 червня 2022 року
(електронне видання)

Відповідальний редактор
Дорожко Ірина Іванівна

Відповідальний за випуск
Малихіна О.Є.
доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології

Художній редактор, комп'ютерна верстка, коректор
Малихіна О.Є.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несе автор/автори.